

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
26/95

Paslaugų asmenims su negalia reglamentavimas
Europos Sąjungos valstybėse narėse

Patarėja Aistė Griškonytė-Jasinskė
Tel. (0 5) 239 6182, el. p. aiste.griskonyte@lrs.lt

Patarėja Dainora Valiukaitė
Tel. (0 5) 209 6187, el. p. dainora.valiukaite@lrs.lt

2026-08-28

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.
© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2026

Turinys

Įvadas.....	2
Lietuva.....	3
Airija.....	6
Danija	8
Estija.....	11
Latvija.....	14
Lenkija.....	16
Liuksemburgas	19
Suomija.....	21
Vokietija	24

Šiame darbe analizuojamas asmenims su negalia teikiamų paslaugų, tokių kaip 1) specialiojo transporto, 2) pagalbos namuose, 3) laikinosios priežiūros (laikinas atokvėpis tėvams, auginantiems vaikus su negalia) reglamentavimas kai kuriose Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse: Airijoje, Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Suomijoje, Vokietijoje. Palyginimo tikslais aptariama, kaip šios paslaugos reglamentuojamos Lietuvoje.

Pasirinktos užsienio valstybės (konkrečios savivaldybės) tiek teisinio reguliavimo prasme, tiek taikoma praktika siūlo platų spektrą socialinės pagalbos ir paramos priemonių, skirtų asmenims su negalia, siekiant kuo labiau atliepti jų individualius poreikius, didinti įtrauktį ir užtikrinti savarankišką gyvenimą namų ar jai artimoje aplinkoje.

Atsižvelgiant į tai, kad iš esmės už socialinių paslaugų teikimą atsakingos savivaldybės, šalys imasi įvairių priemonių, kad asmenys su negalia, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos, turėtų panašų paslaugų pasirinkimą ir gautų tokios pačios / panašios kokybės paslaugas. Pavyzdžiui, Airijoje 2026 m. įsigaliojo teisės aktas dėl minimalių reikalavimų namų pagalbos paslaugų teikėjams, Liuksemburge paslaugas gali teikti tik į atitinkamą sąrašą įtraukti subjektai, o Suomijoje 2023 m. įgyvendinta reforma, įkuriant gerovės paslaugų apskritis.

Įvadas

Airijoje, Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Vokietijoje, taip pat ir Lietuvoje už socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą iš esmės yra atsakingos savivaldybės. Suomijoje 2023 m. įvykdyta reikšminga administracinė ir sveikatos bei socialinių paslaugų valdymo reforma, įsteigiant gerovės paslaugų apskritis (antro lygio savivalda), kurios perėmė sveikatos ir socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą iš savivaldybių (išskyrus Helsinkio miesto savivaldybę, kuriai palikti įgaliojimai).

Stebima tendencija, kad šalys orientuojasi į individualių paslaugų teikimą, siekiant kuo geriau atliepti asmenų su negalia poreikius, užtikrinti ne tik būtinųjų paslaugų teikimą, bet ir galimybę dalyvauti socialiniame gyvenime, kt.

Specialusis transportas: galimybę pasinaudoti specialiuoju transportu ir (ar) gauti kompensaciją už naudojimąsi taksi ar kuro išlaidas dažniausia lemia asmens negalėjimas dėl negalios naudotis viešuoju transportu. Be to, paprastai specialus transportas / kompensavimas, skirtas vykti į gydymo, reabilitacijos įstaigas ir pan., ir asmens įtraukties didinimui (rekreacijai, dalyvauti

bendruomenės gyvenime, mokymuose, kt.) yra atskiras / atskirai finansuojamas. Tam tikrais atvejais gali būti padengiamos lydinčio asmens išlaidos (yra limitas).

Pagalbos namuose paslaugų tikslas – užtikrinti, kad asmuo kuo ilgiau galėtų savarankiškai gyventi savo namuose. Šios paslaugos skiriamos įvertinus individualius asmens su negalia poreikius, bendrą šeimos situaciją, kt. Visose šalyse žmonėms su negalia teikiama pagalba namuose. Jos apimtis priklauso nuo individualių poreikių ir gali svyruoti nuo kelių valandų per mėnesį iki kelių valandų per dieną. Daugumoje šalių pagalbą namuose organizuoja vietos valdžios institucijos, o ją teikia vietos tarnybų arba privačiai samdomi darbuotojai. Pagalbos namuose paslaugos dažniausia apima kasdienes namų ūkio darbus, pavyzdžiui, pagalbą apsirengiant, nusiprausiant, apsirūpinant maisto produktais ir pan. Šios paslaugos organizuojamos skirtingai: per bendruomenes, nevyriausybinės organizacijas, taip pat privačias kompanijas, kurios teikia plataus spektro pagalbos namuose paslaugas. Atsiskaitymui už šias paslaugas galima panaudoti sveikatos draudimo lėšas, taip pat daugelis šalių (savivaldybių) skiria nustatyto dydžio išmokas, skirtas šių paslaugų įsigijimo išlaidoms padengti.

Laikinas atokvėpis: tėvai, auginantys vaikus su negalia, kurių negali palikti be priežiūros, atsikvėpti, išvykti susitvarkyti asmeninius reikalus gali pasinaudodami laikinosios priežiūros (dažnai vadinama „laikino atokvėpio“) paslauga, kuri organizuojama skirtingai: užtikrinama laikina priežiūra namuose, dienos centre ir pan., taip pat gali būti mokama nustatyto dydžio piniginė išmoka, kuria padengiamos išlaidos už laikinosios priežiūros paslaugas. Dažnai sudaroma galimybė nustatytas laikinosios priežiūros dienas išskaidyti, t. y. vienu metu išnaudoti mažiau nei 24 valandas.

Toliau šiame darbe atskirai analizuojama, kaip minėtos paslaugos (pavėžėjimas, pagalba namuose, laikinas atokvėpis) teikiamos Airijoje, Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Suomijoje, Vokietijoje. Palyginimo tikslais taip pat aptariama, kaip šių paslaugų organizavimas ir teikimas reglamentuojamas Lietuvoje.

Lietuva

Lietuvoje socialinių paslaugų sritį reglamentuoja Socialinių paslaugų įstatymas¹, jo nuostatas detalizuoja įvairūs įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai. Socialinėmis paslaugomis siekiama socialinių problemų ir (ar) socialinės rizikos asmeniui (šeimai) ir (ar) bendruomenei atsiradimo prevencijos ir suteikti pagalbą asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, negalios, socialinės rizikos, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam (neturinčiai) gebėjimų (jų neturėjusiam arba jų turėjusiam, bet praradusiam) ar galimybių savarankiškai rūpintis savo (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (3 str.). Taigi, socialinių paslaugų tikslas – padėti asmeniui (šeimai) ir (ar) bendruomenei išvengti socialinių problemų ir (ar) socialinės rizikos atsiradimo, sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ir (ar) stiprinti gebėjimus savarankiškai spręsti socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, didinti jų socialinę įtrauktį².

Pagal Socialinių paslaugų įstatymą (4 str.), socialinės paslaugos teikiamos vadovaujantis, *inter alia*, kompleksiskumo principu – socialinių paslaugų teikimas asmeniui derinamas su socialinių paslaugų teikimu jo šeimai. Be kita ko, turi būti laikomasi ir visapusiškumo principo – socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos derinant jas su pinigine socialine parama, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu, socialinio būsto suteikimu, kitomis priemonėmis, padedančiomis patenkinti individualiuosius pagalbos poreikius (būsto pritaikymu asmeniui su negalia, aprūpinimu techninės pagalbos priemonėmis, asmenine pagalba ar kita asmeniui reikalinga pagalba).

¹ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.91609F53E29E/asr>

² LRSK Tyrimų skyriaus 2025-12-30 tyrimas Nr. 25/03 „Socialinių paslaugų teikimo ir socialinio būsto nuomos teisinis reglamentavimas bei vykdymas“.

Pagal Socialinių paslaugų įstatymą (7 str.) socialinės paslaugos yra prevencinės, bendrosios ir specialiosios. Socialinės apsaugos ir darbo ministras tvirtina socialinių paslaugų katalogą³.

Prevencinės socialinės paslaugos teikiamos visiems asmenims (šeimoms) ir (ar) bendruomenėms, siekiantiems (siekiančioms) stiprinti asmens (šeimos) gebėjimą savarankiškai rūpintis savo (šeimos) gyvenimu, skatinti asmens (šeimos) dalyvavimą visuomenės gyvenime, bendruomenės socialinį aktyvumą ir socialinę įtrauktį, taip pat gilinti asmens (šeimos) žinias ir ugdyti įgūdžius, kad ateityje būtų išvengta galimų socialinių problemų ir socialinės rizikos atsiradimo. Prevencinėms socialinėms paslaugoms priskiriamos potencialių socialinių paslaugų gavėjų paieškos paslauga, kompleksinės paslaugos šeimai, darbas su bendruomene, informavimo, sociokultūrinės ir kitos socialinių paslaugų kataloge numatytos paslaugos. Socialinės apsaugos ir darbo ministras nustato prevencinių socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo tvarką⁴ (SPĮ 8 str.).

Bendrosios socialinės paslaugos teikiamos asmeniui (šeimai), kurio gebėjimai savarankiškai rūpintis savo (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime gali būti ugdomi ar kompensuojami atskiomis, be nuolatinės specialistų pagalbos teikiamomis paslaugomis. Bendrosioms socialinėms paslaugoms priskiriamos konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, transporto organizavimo, maitinimo organizavimo, aprūpinimo būtiniausiais drabužiais, avalyne ir kitos paslaugos, numatytos socialinių paslaugų kataloge (9 str.).

Specialiosios socialinės paslaugos teikiamos asmeniui (šeimai), kurio (kurios) gebėjimams savarankiškai rūpintis savo (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime ugdyti ar jiems kompensuoti prevencinių ir (ar) bendrųjų socialinių paslaugų neužtenka. Specialiosioms socialinėms paslaugoms priskiriamos socialinė priežiūra (pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo, vaikų dienos socialinės priežiūros, socialinės priežiūros šeimoms, laikino apnakvindinimo, socialinės reabilitacijos asmenims su negalia bendruomenėje, socialinių dirbtuvių, psichologinės ir socialinės reabilitacijos vaikams bendruomenėje ir kitos paslaugos, numatytos socialinių paslaugų kataloge), socialinė globa (dienos, trumpalaikė ir ilgalaikė), laikino atokvėpio paslauga (10 str.).

Tam tikrais atvejais bendrosios socialinės paslaugos ir socialinė priežiūra asmeniui (šeimai) gali būti organizuojamos pinigais: mokant vaikus globojančiai šeimai, šeimynai, budintiems globotojams ar nuolatiniams globotojams per globos centrą arba asmeniui (šeimai) piniginę išmoką – pagalbos pinigus⁵ (11 str.).

Pagrindiniai socialinių paslaugų teikimo organizatoriai yra savivaldybės, t. y. jos atsakingos už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijose gyventojams užtikrinimą, planuodamos ir organizuodamos socialines paslaugas, taip pat kontroliuodamos bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. Savivaldybės analizuoja gyventojų socialinių paslaugų poreikius, prognozuoja ir nustato socialinių paslaugų teikimo mastą bei rūšis, vertina ir nustato socialinių paslaugų finansavimo poreikį. Kiekvienais metais savivaldybės sudaro ir tvirtina socialinių paslaugų planus⁶.

Šio darbo kontekste analizuojama galimybė asmenims su negalia pasinaudoti specialiuoju transportu. Lietuvoje teikiama pacientų pavėžėjimo paslauga:

³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo (2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-93):

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr>

⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Prevencinių socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2022 m. lapkričio 23 d. Nr. A1-776):

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/77e9f7b16b6e11ed8a47de53ff967b64/asr>

⁵ Pagalbos pinigų dydžio nustatymas ir jų mokėjimas reglamentuojamas socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintame apraše.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo (2024 m. birželio 11 d. Nr. A1-397):

https://www.e-tar.lt/rs/actualedition/TAR.91609F53E29E/bpZvGQNucm/format/ISO_PDF/

⁶ *Socialinių paslaugų teikimas*. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija:

<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/socialines-paslaugos/socialiniu-paslaugu-teikimas/>

- 80 m. ir vyresniems asmenims, kurie turi teisę į priemokas už kompensuojamuosius vaistus dėl nepakankamų pajamų;
- asmenims, kuriems nustatytas 40 proc. ar mažesnis dalyvumo lygis ir turi teisę į priemokas už kompensuojamuosius vaistus dėl nepakankamų pajamų;
- asmenims, kuriems nustatytas vidutinis arba sunkus neįgalumas ir turi teisę į priemokas už kompensuojamuosius vaistus dėl nepakankamų pajamų;
- asmenims dėl medicininių priežasčių.

Reglamentuoti atvejai, kada galima pasinaudoti pavėžėjimo paslauga:

- kai vykstama į asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ASPI) gauti planinei pagalbai priskiriamų specializuotų asmens sveikatos priežiūros paslaugų ir (ar) grįžtama iš jų į gyvenamąją vietą, pacientams, kurių funkcinio savarankiškumo vertinimas pagal Bartelio kasdienės veiklos skalę yra mažesnis nei 60 balų ir kurie dėl riboto savarankiškumo objektyviai negali naudotis viešuoju transportu arba individualiu transportu be pagalbos, o kelionė į ASPI yra būtina, kad pacientas gautų reikiamas asmens sveikatos priežiūros paslaugas;
- kai pacientui taikomas onkologinės ligos gydymas (chemoterapija, radioterapija, imunoterapija arba taikinių terapija) ar paliatyvusis onkologinės ligos gydymas (pagal Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtąjį pataisytą ir papildytą leidimą „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM) paciento liga žymima kodais C00–C96, D00–D09 arba D45–D47) ir (ar) grįžtama po gydymo į gyvenamąją vietą (įskaitant pacientus, gydomus stacionarinės slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugas teikiančiose ASPI);
- pacientams, kuriuos dėl sveikatos būklės būtina transportuoti gulinčius, t. y. horizontalioje kūno padėtyje (ne sėdinčius), kai vykstama į ASPI gauti asmens sveikatos priežiūros paslaugų ir (ar) grįžtama iš ASPI į gyvenamąją vietą;
- kai vykstama į ASPI dėl organų transplantacijos, jeigu atsiranda potencialus donoras, arba dėl kaulų čiulpų transplantacijos ir (ar) grįžtama iš ASPI į gyvenamąją vietą ir tais atvejais, kai transplantacija neįvyksta, nepriklausomai nuo kitų būklių;
- kai grįžtama iš aktyviojo gydymo stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios ASPI skubiosios medicinos pagalbos skyriaus į gyvenamąją vietą po to, kai greitosios medicinos pagalbos budinčios brigados atvežtam arba savarankiškai atvykusiam pacientui buvo suteiktos skubiosios medicinos pagalbos paslaugos (išskyrus atvejus, kai pacientas gali būti gabenamas tik greitosios medicinos pagalbos automobiliu). Ši nuostata netaikoma, kai grįžtama iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ar Panevėžio miestų savivaldybių teritorijose esančių aktyviojo gydymo stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių ASPI skubiosios medicinos pagalbos skyrių į gyvenamąją vietą, esančią atitinkamos miesto savivaldybės teritorijoje;
- kai vykstama po planinei pagalbai priskiriamo stacionarinio gydymo į gyvenamąją vietą;
- kai vykstama iš ASPI į kitą ASPI paliatyviosios priežiūros paslaugų teikimo tęstinumui užtikrinti.

Pavėžėjimo paslauga, kokia yra būtina pagal paciento sveikatos būklę ir (ar) individualius paciento poreikius, pritaikyta asmenims su negalia, turintiems specialiųjų poreikių. Transporto rūšys: lengvasis automobilis, lengvasis automobilis, pritaikytas vežti neįgaliuosius asmenis vėžimėliuose, lengvasis automobilis, pritaikytas vežti asmenis gulimoje padėtyje (be sveikatos priežiūros specialisto), kt. Valstybės lygio pavėžėjimo paslauga yra nemokama. Savivaldybės lygio pavėžėjimo paslauga yra nemokama, tačiau yra taikomos išimties⁷.

Pažymėtina, kad Lietuvoje pavėžėjimo paslauga iš esmės orientuojama į galimybę nuvykti į gydymo įstaigą, gauti kitas su sveikatos priežiūra susijusias paslaugas, kai, palyginimui, kitose užsienio šalyse, teikiamos atskiros pavėžėjimo / specialaus taksi paslaugos arba skiriamos išmokos,

⁷ Pacientų pavėžėjimas: <https://1808.lt/>

siekiant didinti asmenų su negalia įtrauktį, t. y. dalyvauti socialiniame gyvenime, mokytis ir pan. (kitų šalių patirtis toliau aptariama šiame darbe).

Pagalbos namuose paslaugos – tai asmens namuose teikiamos paslaugos, padedančios asmeniui (šeimai) tvarkytis buityje bei dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagalba į namus skiriama: nustačius asmens (šeimos) pagalbos į namus poreikį, priėmus sprendimą asmeniui (šeimai) skirti pagalbą į namus ir pasirašius pagalbos į namus teikimo ir mokėjimo už ją sutartį. Už šių paslaugų organizavimą ir teikimą atsakingos savivaldybės, todėl gali skirtis siūlomos paslaugos ir jų spektras. Pažymėtina, kad pagalbos namuose paslaugos gali būti derinamos su laikino atokvėpio paslauga (žr. žemiau), siekiant užtikrinti, kad tuo metu, kai teikiama laikinoji globa (prižiūra), ne tik pailsėtų artimieji, bet ir būtų padedama atlikti kasdienes buitines darbus, susijusias su namų ruoša, higiena, maisto prekių pristatymu ir pan.

Nuolatinės priežiūros reikalaujančių vaikų ir suaugusių žmonių su negalia artimieji, norėdami pailsėti nuo nuolatinės artimojo priežiūros ir slaugos, gali gauti laikino atokvėpio paslaugą (2024 m. ši paslauga buvo teikiama 42 savivaldybėse, jų nuolat daugėja, reaguojant į poreikį). Laikino atokvėpio paslauga gali būti teikiama žmonių namuose, dienos centre ar socialinės globos įstaigoje. Atsižvelgiant į prižiūrinčių asmenų bei paties prižiūrimo asmens individualius poreikius, negalią bei kitas aplinkybes laikino atokvėpio paslauga gali būti teikiama prižiūrimo asmens namuose, užtikrinant kasdienę jo priežiūrą, apimančią maitinimo organizavimą arba maisto produktų nupirkimą, pristatymą ir pagalbą ruošiant maistą ar maisto paruošimą, maitinantis ar asmens maitinimą, pagalbą prausiantis, atliekant kasdienę asmens higieną, rengiantis, pagalbą buityje ir namų ruošoje ar namų ruošą, sveikatos priežiūros paslaugų organizavimą, palydėjimą į įvairias įstaigas, bendravimą, laisvalaikio organizavimą bei kitą pagalbą, susijusią su kasdiene prižiūrimo asmens priežiūra ir dienos rutina, atsižvelgiant į jo savarankiškumą ir poreikius. Jei be šios pagalbos dar reikalingas ir apgyvendinimas, laikino atokvėpio paslauga teikiama laikino atokvėpio įstaigoje.

Laikino atokvėpio paslauga teikiama pagal poreikį, tačiau per metus dėl vieno prižiūrimo asmens negali viršyti 720 val. Išimtiniais atvejais, esant krizinei situacijai (skyrybos, darbo praradimas, artimojo netektis ir kt.), asmenys (šeimos) gali pasinaudoti galimybe gauti trumpalaikę socialinę globą, kuri gali būti teikiama iki 6 mėn. per metus institucijoje.

Savivaldybės sprendimas dėl laikino atokvėpio paslaugos suteikimo galioja 24 mėnesius, t.y., prižiūrintys asmenys 2 metus gali naudotis laikino atokvėpio paslauga – planuoti asmeninį gyvenimą, poilsį, jiems nereikia nuolat kreiptis į savivaldybės administraciją dėl paslaugos suteikimo.

Už laikino atokvėpio paslaugą reikia mokėti iki 40 proc. individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos (kai laikino atokvėpio paslaugos gavėjo prižiūrimam asmeniui nustatytas pirmo arba antro lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis) dydžio arba iki 60 proc. individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos (kai laikino atokvėpio paslaugos gavėjo prižiūrimam asmeniui nustatytas trečio arba ketvirto lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis) dydžio. Savivaldybė turi teisę atleisti asmenį (šeimą) nuo mokėjimo už paslaugas arba sumažinti mokėjimo dydį⁸.

Airija

Airijoje pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis paslaugų žmonėms su negalia teikimą, yra 2005 m. Neįgalumo įstatymas⁹. Daugelis paslaugų, reikalingų neįgaliesiems, teikiamos padedant vietos bendruomenėms, nevyriausybinėms organizacijoms.

Kalbant apie transporto paslaugas neįgaliesiems, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas viešojo transporto pritaikymui. Tačiau šalies vyriausybė, pristatydama 2026 m. biudžetą¹⁰, kaip vieną iš

⁸ Laikino atokvėpio paslauga – svarbi pagalba žmonių su negalia artimiesiems:

<https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/laikino-atokvėpio-paslauga-svarbi-pagalba-zmoniui-su-negalia-artimiesiems/>

⁹ Disability Act 2005: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2005/act/14/enacted/en/>

¹⁰ Budget 2026: Spotlight on Disability: <https://www.gov.ie/en/department-of-the-taoiseach/publications/budget-2026-spotlight-on-disability/>

prioritetų įvardijo dėmesį žmonėms, turintiems negalią, įskaitant transporto prieinamumo gerinimą. Teigiama, kad prieinamas transportas yra būtinas socialinei ir ekonominei įtraukčiai, tačiau daugelis neįgaliųjų vis dar susiduria su mobilumo kliūtimis. Norint pasiekti vienodas galimybes, reikia taikyti visą kelionę apimančią požiūrį, grindžiamą universaliu dizainu ir palaikomą tarpvyriausybiniu bendradarbiavimu. Be viešojo transporto gerinimo, pripažįstamas ir asmeninių mobilumo galimybių poreikis tiems, kurie negali naudotis standartinėmis paslaugomis, užtikrinant, kad visi neįgalieji turėtų realią prieigą prie švietimo, darbo ir bendruomenės gyvenimo.

Visuomenės sveikatos paslaugos, įskaitant neįgaliesiems, iš esmės organizuojamos per įvairias bendruomenes, savanoriškas, nevyriausybines organizacijas (dažnai vartojama sąvoka „bendruomenės priežiūros paslaugos“), jas paprastai finansuoja Sveikatos priežiūros paslaugų vykdomoji įstaiga (angl. *Health Service Executive*). Teikiamų paslaugų lygis skirtingose šalies vietose skiriasi. Bendruomenės priežiūros paslaugos gali apimti slaugos, pagalbos namuose, kineziterapijos, dienos priežiūros, laikinosios priežiūros ir kt. paslaugas.

Siuntimą gauti bendruomenės slaugos ar priežiūros paslaugas gali išduoti šeimos gydytojas arba vietos pirminės sveikatos priežiūros centras. Turint medicininę kortelę, šias paslaugas galima gauti nemokamai. Neturint medicininės kortelės, taip pat galima gauti bendruomenės paslaugas (jei jos teikiamos), tačiau pirmenybė gali būti teikiama medicininę kortelę turintiems asmenims. Bendruomenės slaugos ar priežiūros paslaugos apima slaugos, kineziterapijos paslaugas, taip pat galima gauti laikinosios globos paslaugas, pasinaudoti dienos centrų paslaugomis, įskaitant namų pagalbos tarnybos paslaugas¹¹.

Namų pagalbos paslaugos yra skirtos atlikti kasdienės užduotys, siekiant užtikrinti, kad asmuo kuo ilgiau galėtų gyventi savo namuose. Kiekvieną kartą individualiai vertinama, kokios namų pagalbos paslaugos reikalingos (apsirengti, nusiprausti, susitvarkyti ar pan.). Pažymėtina, kad tai neužtikrina 24 valandų priežiūros asmens namuose, nes Namų paramos tarnybos (*Home Support Service*) finansavimas yra ribotas. Namų pagalbos paslaugos yra nemokamos, jos nepriklauso nuo asmens pajamų, todėl jos nėra vertinamos, taip pat nereikia medicininės kortelės.

Dėl šios paslaugos gali kreiptis 65 metų ir vyresni asmenys, kuriems ji reikalinga, siekiant toliau gyventi savo namuose arba grįžus namo po gydymo ligoninėje. Paslaugos gali būti reikalingos dėl ligos, negalios, po buvimo ligoninėje, slaugos namuose ir pan. Jei asmuo yra jaunesnis nei 65 metų, namų pagalbos paslaugos gali būti teikiamos sergant tam tikromis ligomis (pavyzdžiui, demencija, kt.) arba turint negalią¹².

Reikalingos namų pagalbos paslaugos konkrečiu atveju vertinamos individualiai. Pavyzdžiui, galima gauti pagalbą atliekant kasdienės užduotys, tokias kaip: įlipti ir išlipti iš lovos, naudotis dušu, maudytis vonioje, apsirengti ir kt. Paslaugų poreikis kartais peržiūrimas, siekiant įvertinti, ar nepasikeitė asmens situacija. Pažymėtina, kad norint gauti pagalbą namuose paslaugą, reikalinga užpildyti nustatytos formos prašymą ir pateikti prašomą informaciją (užpildyti formą galima internetu, pateikti atspausdintą ir pasirašytą paštu, perduoti tiesiogiai, kt.). Vertinimą atlieka visuomenės sveikatos slaugytoja, kineziterapeutas arba kitas sveikatos priežiūros specialistas, atsižvelgdamas į šiuos pagrindinius aspektus:

- kaip atliekamos kasdienės užduotys, tokias kaip maudymasis, apsipirkimas, kt.;
- gaunamą medicininę, sveikatos ir kita paramą;
- šeimos, bendruomenės paramą;
- asmeninius norus ir pageidavimus.

Jeigu asmeniui paskiriamos namų pagalbos paslaugos, įprastai jas teikia Sveikatos priežiūros paslaugų vykdomoji įstaiga arba jos patvirtintas paslaugų teikėjas. Asmuo, kuriam paskirtos šios paslaugos, gali pasirinkti paslaugų teikėją iš siūlomų (pagal sąrašą) ir toliau bendrauti individualiai, t. y. susitarti dėl dienų ir laiko, kada bus teikiamos paslaugos ir pan.¹³

¹¹ Community care services: <https://www.citizensinformation.ie/en/health/health-services/care-in-your-community/community-care-services/>

¹² Home Support Service: <https://www.citizensinformation.ie/en/health/health-services/health-services-for-older-people/home-support-service/>

¹³ Ten pat.

Pažymėtina, kad 2026 m. birželį buvo priimtas 2025 m. Sveikatos (pakeitimo) (namų pagalbos paslaugų teikėjų) įstatymas¹⁴. Jam įsigaliojus, bus nustatyta, kad Sveikatos informacijos ir kokybės tarnyba (*Health Information and Quality Authority*) ir vyriausiasis socialinių paslaugų inspektorius registruos ir reguliuos profesionalias namų pagalbos paslaugas. Pagal jį namų pagalbos paslaugų teikimas be registracijos bus laikomas nusikaltimu. Visi paslaugų teikėjai turės atitikti tuos pačius minimalius paslaugų teikimo reikalavimus¹⁵.

Laikinoji priežiūra¹⁶ (*respite care*) – laikas, skirtas padaryti pertrauką nuo priežiūros, o prižiūrimu asmeniu tuo metu rūpinasi kažkas kitas. Tai gali būti ne tik šeimos nariai, bet įvairios organizacijos. Laikinoji priežiūra gali būti skirta vyresnio amžiaus žmonių arba žmonių su įvairia negalia slaugytojams, įskaitant tėvus, auginančius vaikus su negalia. Laikinoji priežiūra gali apimti skirtingą laikotarpį: labai trumpą laiką (pavyzdžiui, vakarui) arba ilgesnį, jei norima, pavyzdžiui, išvykti atostogų.

Laikinosios globos metu vaikais su negalia gali būti rūpinamasi įvairiais būdais, pavyzdžiui: šeimoje, užtikrinant individualią priežiūrą (vienas prižiūrėtojas vienam vaikui), apgyvendinant stacionariose įstaigose nakčiai, vasaros stovyklose (kompensuojamos išlaidos)¹⁷. Taip pat galima kreiptis į savanoriškas organizacijas ir gauti informacijos apie jų teikiamą laikinąją priežiūrą¹⁸.

Paramą globėjams, įskaitant tėvus, auginančius vaikus su negalia, teikia dienos centrai arba dienos priežiūros centrai. Jie iš esmės orientuoti į įvairias socialines ir reabilitacines paslaugas vyresnio amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems, įskaitant jaunos asmenis. Į dienos centrus galima patekti gavus siuntimą, o tinkamumo sąlygos skirtingose vietovėse skiriasi. Čia teikiamų paslaugų spektras apima reabilitacinius mokymus, socialinių įgūdžių mokymąsi, asmeninę priežiūrą, sveikatos stebėseną, maitinimą, patarimus tėvams / globėjams, transportą į dienos centrus ir iš jų, kt. Dienos centrai gali imti nedidelį mokestį už transportą ir maitinimą¹⁹.

Danija

Danijoje pagalbos priemonės neįgaliesiems (sulaukusiems 18 metų) su susilpnėjusiomis (sutrikusiomis) fizinėmis ir psichologinėmis funkcijomis reglamentuojamos Socialinių paslaugų įstatyme²⁰ (1 str. 1 d.). Už šių paslaugų organizavimą atsakingos savivaldybės (dan. *kommuner*), kurios taip pat sprendžia dėl specialiųjų paslaugų suteikimo asmenims (3 str. 1 d.). Pagalba organizuojama įvertinus konkretaus asmens individualius poreikius ir bendradarbiaujant su asmeniu (1 str. 3 d.). Be kita ko, savivaldybės turi užtikrinti, kad kiekvienas asmuo galėtų gauti nemokamas konsultacijas, įskaitant pagalbos priemonių parinkimo ir naudojimosi jomis klausimais (10 str.). Analogiškos savivaldybių funkcijos nepilnamečių asmenų su negalia atveju įtvirtintos Vaikų įstatyme²¹.

Vietos savivaldybių, pavyzdžiui, Kopenhagos²², interneto svetainėse pateikiama informacija, kokiomis paramos priemonėmis, įskaitant transportavimą, gali pasinaudoti asmenys su negalia, kaip užpildyti paraiškos formas ir pan. Asmuo, norėdamas naudotis neįgaliesiems skirtomis transporto paslaugomis, turi atitikti tam tikrus reikalavimus:

¹⁴ Government approves publication of Health (Amendment) (Home Support Providers) Bill 2025:

<https://www.gov.ie/en/department-of-health/press-releases/government-approves-publication-of-health-amendment-home-support-providers-bill-2025/>

¹⁵ Home Support Service.

¹⁶ Lietuvoje dažniausia vartojama sąvoka „Laikinas atokvėpis“.

¹⁷ Breaks and respite care for carers: <https://www.citizensinformation.ie/en/health/health-services/health-services-for-people-with-disabilities/respice-care/>

¹⁸ Disability support and respite for parents and carers: <https://www2.hse.ie/babies-children/disabilities/parents-carers/groups-respice/>

¹⁹ Day centres and day care: <https://www.citizensinformation.ie/en/health/health-services/health-services-for-people-with-disabilities/day-centres/>

²⁰ Bekendtgørelse af lov om social service: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2026/641>

²¹ Bekendtgørelse af barnets lov: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2026/642>

²² Support for people with disabilities: <https://international.kk.dk/live/healthcare/support-for-people-with-disabilities>

- būti sukakęs 18 metų ar vyresnis;
- gyventi Kopenhagos mieste;
- negalia turi būti tokio sunkumo, kad asmuo negalėtų naudotis viešuoju transportu.

Savivaldybė gali patarti ir teikti paramą neįgaliųjų transportavimo klausimais. Neįgaliesiems skirtas transportavimo paslaugas (nuo durų iki durų) specialiai pritaikytais mikroautobusais teikia „Movia Flexhandicap“²³. Užsisakyti individualų transportą galima internetu²⁴.

Įprastai šios paslaugos yra mokamos (taikomas specialus tarifas, dalį išlaidų subsidijuoja savivaldybė), tačiau tam tikrais atvejais transportas gali būti suteikiamas nemokamai arba kompensuojamos kelionės išlaidos, jei vykstama pas bendrosios praktikos gydytoją ar specialistą, taip pat į ligoninę ar reabilitacijos įstaigą. Teisė į nemokamą transportą priklauso nuo to, ar asmuo vyksta pas bendrosios praktikos gydytoją ar specialistą, ar į ligoninę bei reabilitacijos įstaigą.

Jei vykstama pas bendrosios praktikos gydytoją ar gydytoją specialistą, galima gauti transportavimo paslaugą arba susigrąžinti transportavimo išlaidas tuo atveju, jei asmuo priklauso 1-ajai draudimo grupei ir atitinka vieną ar kelis iš šių reikalavimų: dėl patirtos traumos skubiam gydymui būtinas transportavimas greitosios medicinos pagalbos automobiliu arba specialiu medicininės paskirties transportu, asmuo turi vykti pas gydytoją specialistą, dirbantį didesniu nei 50 km nuo jo gyvenamosios vietos, arba asmuo yra senatvės ar neįgalumo pensininkas. Taip pat galima gauti transportavimo paslaugą, jei asmuo atitinka nustatytus reikalavimus, pas gydytojus specialistus, į reabilitacijos įstaigą ir pan. Dėl konkretaus atvejo sprendžiama individualiai²⁵.

Asmenys su negalia, jei dėl to gali nueiti tik nedidelį atstumą, gali kreiptis dėl specialios transporto priemonės stovėjimo kortelės, kuri suteikia teisę statyti automobilį ilgesnį laiką ir daugiau vietų. Leidimas yra vardinis, jis išduodamas tiek vaikams, tiek suaugusiems, turintiems negalią. Stovėjimo kortelės kaina – 425 DKK, atnaujinimas – 250 DKK. Stovėjimo kortelė galioja 10 metų, jei asmens ar jo vaiko negalios būklė reikšmingai nepagerėjo²⁶.

Pagal Socialinių paslaugų įstatymą²⁷ (taikomas vyresniems nei 18 metų asmenims su negalia) ir Vaikų įstatymą²⁸, asmenims su negalia teikiama įvairių rūšių socialinė pagalba: asmeninio asistento, palydėjimo paslaugos, globa ir slauga namuose, socialinė pedagoginė pagalba, apsaugotas užimtumas specializuotose dirbtuvėse bei veiklos ir bendravimo centrai socialiniams įgūdžiams palaikyti, laikinas ar ilgalaikis apgyvendinimas specializuotose globos įstaigose, asmens būsto pritaikymas neįgaliojo poreikiams, papildomų kasdienio gyvenimo išlaidų kompensavimas, finansinė parama neįgaliojo vežimėliams, klausos aparatams ir kitoms techninėms priemonėms ir specialiai pritaikytiems automobiliams įsigyti.

Jei asmuo turi nuolatinę fizinę ar psichinę negalią, jis gali teikti prašymą dėl pagalbinių priemonių (kiekvienas prašymas vertinamas individualiai, nagrinėjimas gali užtrukti iki 4 savaičių).

Pagalbinių priemonių tipai:

- Asmeninės pagalbinės priemonės (nešiojamos ant kūno ir kurias galima pritaikyti pagal asmeninius poreikius (įskaitant vienkartinės priemonės), tai apima perukus, klausos aparatus, pėdos skliauto atramas, chirurginius batus, kompresines kojines, diabeto priemonės, sauskelnes, šlapimo maišelius, stomos priežiūros priemonės, protezus (išskyrus dantų protezus) ir tvarsčius).
- Techninės pagalbinės priemonės (laikinais suteikiamos/paskolinamos priemonės iš Kopenhagos miesto pagalbinių priemonių centro. Tai apima vaikštynes, neįgaliųjų

²³ Transportation services for the disabled: <https://international.kk.dk/live/healthcare/support-for-people-with-disabilities/transportation-services-for-the-disabled>

²⁴ Bestil individuel transport – flextrafik: <https://www.borger.dk/Handlingsside?selfserviceId=84f027bf-b5e5-4f14-9b21-f0901187839b&referringPageId=ac3956ef-27d3-46c0-b9ed-d28abab1bbb4&type=DK>

²⁵ Transport til lægehjælp: <https://www.borger.dk/sundhed-og-sygdom/dine-rettigheder-som-patient/Transport-til-lægehjælp>

²⁶ Parking card for the disabled: <https://international.kk.dk/live/healthcare/support-for-people-with-disabilities/parking-card-for-the-disabled>

²⁷ Bekendtgørelse af lov om social service.

²⁸ Bekendtgørelse af barnets lov.

vežimėlius, lovas, keltuvus, signalizacijos sistemas, pagalves, antklodes, triračius, tualetą, vonios kėdes ir silpnaregiams skirtus įrenginius).

Taip pat galima kreiptis dėl pagalbinių priemonių pritaikant būstą, atsižvelgiant į negalią, pavyzdžiui, įrengti rankenas vonios kambaryje, pašalinti slenksčius, kt. Tokia pagalba teikiama individualiai, todėl teikiant prašymą reikia pateikti informaciją apie gydančią / prižiūrinčią gydytoją, negalią ir reikalingas pagalbos priemones, leidimą gauti informaciją iš gydytojo apie asmens negalią²⁹.

Žmonės, turintys sunkią fizinę ar psichinę negalią, gali kreiptis dėl finansinės paramos priežiūrai, stebėsenai ir palydai, kas susiję su darbu, mokymusi, tolesniu mokymusi ar profesiniu tobulinimusi (įskaitant atvejus, susijusius su nedarbu). Vietos valdžios (savivaldybės) institucijos taip pat gali skirti 15 valandų per mėnesį palydėjimo paslaugą jaunesniems nei 67 metų asmenims, kurie dėl sunkios fizinės ar psichinės negalios negali savarankiškai judėti. Asmenys, kuriems ši 15 valandų paslauga buvo paskirta iki jiems sukankant 67 metams, išsaugo šią teisę. Be to, vietos valdžios institucijos gali suteikti specialų kontaktinį asmenį regos ar klausos sutrikimų turintiems žmonėms. Fizinę ar psichinę negalią turintys asmenys taip pat gali gauti pagalbinių arba kontaktinių asmenį³⁰.

Dėl pagalbos namuose asmenys gali kreiptis tik tuo atveju, jei gyvena savo namuose. Pagalbos namuose paslaugos skiriamos siekiant išsaugoti asmens savarankiškumą, t. y. suteikiant paramą atliekant kasdienes veiksmus ar asmeninės priežiūros srityje. Šios paslaugos apima praktinę pagalbą, maisto pristatymą, slaugą namuose ir laikinąją globą stacionarioje įstaigoje. Kreipiantis dėl pagalbos namuose paslaugų, į asmens namus atvyksta sveikatos priežiūros specialistas ir įvertina bendrą paramos poreikį. Pavyzdžiui, specialistas išsiaiškina, ką asmuo gali atlikti savarankiškai, nustato, kokios konkrečios pagalbos reikia. Priežiūra namuose teikiama nemokamai, tačiau mokesčiai taikomi už tokias paslaugas kaip, pavyzdžiui, maisto, skalbinių ir būtiniausių buitinių reikmenų pristatymas, taip pat už maitinimą, jei asmuo laikinai gyvena socialinės globos įstaigose, kt.³¹

Tėvai, auginantys vaikus su negalia ar slaugantys artimuosius, turi teisę pasinaudoti 5 darbo dienų trukmės (gali būti nepertraukiama) slaugos atostogomis. Atkreiptinas dėmesys, kad slaugos atostogų metu darbo užmokestis ne visada mokamas. Nepanaudotos slaugos atostogų dienos metų pabaigoje anuliuojamos. Slaugos atostogos gali būti skiriamos savo vaikams, tėvams, sutuoktiniui ar partneriui, kartu gyvenančiam asmeniui, pan.³²

Pagal Vaikų įstatymą³³ (82 str.), savivaldybės sprendžia dėl pagalbos, kuri gali būti teikiama vaikams ir jaunuoliams, kuriems dėl didelio ir nuolatinio sumažėjusio fizinio ar protinio funkcinio pajėgumo reikalinga pagalba ar speciali parama. Viena iš pagalbos priemonių – specialūs dienos priežiūros centrai (įstaigos), kas suteikia galimybę tėvams, auginantiesiems vaikus su negalia, palikti juos saugioje aplinkoje ir sutvarkyti kasdienes reikalus, pailsėti nuo slaugos. Taip pat savivaldybė privalo pasiūlyti 15 valandų per mėnesį palydėjimo paslaugas 12–18 metų vaikams ir jaunuoliams, kurie negali judėti vieni dėl didelio ir nuolatinio sumažėjusio fizinio ar psichinio funkcinio pajėgumo. Numatytas valandas galima kaupti 6 mėnesių laikotarpiu (89 str.). Tai yra papildoma pagalbos priemonė neįgaliesiems, ji vadinama „Lydinčio asmens programa“ (*Ledsageordning*). Savivaldybė gali skirti metinę subsidiją lydinčio asmens išlaidoms padengti (2026 m. tai sudaro 1 088 DKK). Ši suma išmokama kartą per metus³⁴.

Be to, Danijoje dar 2007 m. buvo išleistas specialus pagalbos ir palaikymo vadovas tėvams, auginantiesiems vaikus su negalia³⁵, kuriame pabrėžiama, kad daugumai neįgalių vaikų auginančių tėvų reikia poilsio nuo kasdienės rutinos. Laikinoji priežiūra³⁶ suteikia galimybę tėvams skirti laiko

²⁹ Assistive devices: <https://international.kk.dk/live/healthcare/support-for-people-with-disabilities/assistive-devices>

³⁰ Services to people with disabilities. Nordic Health & Welfare Statistics:

<https://nhwstat.org/welfare/disability/services-people-disabilities>

³¹ Home care services: <https://international.kk.dk/live/healthcare/elderly-care-and-home-care/home-care-services>

³² Omsorgsorlov: <https://www.borger.dk/handicap/Hjaelp-i-hverdagen/omsorgsorlov>

³³ Bekendtgørelse af barnets lov.

³⁴ Ledsageordning: <https://www.borger.dk/sundhed-og-sygdom/stoette-og-hjaelp-i-dit-sygdomsforloeb/Ledsageordning>

³⁵ Parents of Disabled Children. Guide to Help and Support. Practical Guide: <https://www.sm.dk/media/8006/parents-of-disabled-children.pdf>

³⁶ Lietuvoje dažniausia vartojama sąvoka „laikinas atokvėpis“.

kitiems savo vaikams, sau, kt. Laikinoji priežiūra gali būti teikiama tiek namuose, tiek už jų ribų. Galimos įvairios šios paslaugos formos tiek savaitgaliais, tiek darbo dienomis, pavyzdžiui: asmeninė ir praktinė pagalba namuose, laikinoji priežiūra stacionarioje įstaigoje, laikinoji priežiūra specializuotoje laikinosios globos įstaigoje, laikinoji priežiūra globėjų šeimoje. Ar priklauso laikinosios priežiūros paslaugos, taip pat dėl jų apimties, sprendžia socialinis darbuotojas (atsižvelgiama į vaiko negalios laipsnį, bendrą šeimos situaciją, konkrečius poreikius, kt.).

Estija

Socialinės gerovės įstatymas³⁷ yra pagrindinis teisės aktas, apimantis teisinius, ekonominius ir organizacinius socialinės rūpybos pagrindus. Įstatyme nustatytos šių rūšių socialinės paslaugos: socialinė ir darbo rehabilitacija, asmeninio asistento paslauga, socialinė pagalba namų aplinkoje, parama būsto pritaikymui, socialinio transporto paslauga, techninių pagalbos priemonių suteikimas ir kompensavimas, dienos užimtumo ir priežiūros paslauga, laikina institucinė globa. Pagal įstatymą, socialines paslaugas ir kitą socialinę pagalbą turi organizuoti tos vietos, kurioje yra oficialiai deklaruota asmens gyvenamoji vieta, savivaldybė. Socialinių paslaugų finansavimas yra mišrus, t. y. vietos savivaldybės lėšomis finansuojama dauguma socialinių paslaugų, o valstybė skiria vietos savivaldybėms tikslines kompensacines dotacijas už kai kurias socialinės pagalbos priemones, tarp jų vaikams su dideliais priežiūros ir pagalbos poreikiais, taip pat psichikos sveikatos paslaugoms (5, 14, 22¹, 45¹¹, 45¹⁷, 72, 88, 156 str. ir kt.).

Pagal Socialinės gerovės įstatymą, savivaldybė privalo nustatyti besikreipiančio asmens socialinės pagalbos poreikį, įvertinti jį atitinkančios socialinės pagalbos apimtį, organizuoti jos teikimą. Socialinės pagalbos poreikis nustatomas laikantis visapusiškumo principo, įvertinant aplinkybes, turinčias įtakos asmens savarankiškumui, dalyvavimui visuomenės gyvenime. Be to, savivaldybė turi pareigą atskirai įvertinti prižiūrinčiojo asmens (šeimos nario, artimojo, prižiūrinčio ne profesinės veiklos pagrindu) paramos poreikį. Analizuojamas realus jo patiriamas krūvis vykdant priežiūrą, poveikis asmeniui savarankiškumui, dalyvavimui visuomenės gyvenime (15 str. 1–4 d.).

Vietos savivaldybė privalo savo iniciatyva (proaktyviai) išsiaiškinti ir vertinti jos teritorijoje gyvenančių pilnamečių asmenų, kuriems nustatytas labai sunkus neįgalumo lygis, socialinės pagalbos poreikį. Savivaldybė proaktyviai gali tokiu pat būdu aiškintis ir vertinti asmenų, kuriems nustatytas vidutinis ar sunkus neįgalumo lygis, socialinės pagalbos poreikį. Nustatytas 30 dienų terminas (skaičiuojant nuo sužinojimo apie asmenį dienos) susisiekti su asmeniu dėl socialinės pagalbos poreikio išsiaiškinimo ir suteikimo. Savivaldybė tam tikslui reikalingus duomenis gauna iš valstybės registų. Tačiau asmeniui, nepageidaujančiam tokios savivaldybės iniciatyvos, suteikta teisė bet kuriuo metu pateikti prašymą ir taip nutraukti tolesnį savo asmens duomenų tvarkymą (15² str.).

Socialinės gerovės įstatyme nustatyta, kad už socialinių paslaugų teikimą gali būti imamas mokestis. Vietos savivaldybė pati nustato savo teikiamų paslaugų įkainius ir mokėjimo sąlygas, o sprendimą dėl mokesčio taikymo priima paslaugą teikianti ar už ją mokanti įstaiga. Konkrečiu atveju asmeniui taikomo mokesčio dydis tiesiogiai priklauso nuo paslaugos apimties, kainos, paslaugą gaunančio asmens ir jo šeimos ekonominės padėties. Turi būti užtikrintas principas, kad mokesčio dydis negali tapti kliūtimi gauti socialinę paslaugą (16 str.).

Socialinės gerovės įstatyme įtvirtinta, kad socialinio transporto paslauga yra vietos savivaldybės organizuojama socialinė paslauga, kurios tikslas – sudaryti sąlygas asmeniui su negalia, kuriam negalia trukdo naudotis asmenine transporto priemone ar viešuoju transportu, naudotis jo poreikius atitinkančia transporto priemone vykstant į darbą ar mokymo įstaigą arba naudojantis viešosiomis paslaugomis (38 str.). Už reguliariojo vežimo būdu teikiamą socialinio transporto paslaugą iš asmens gali būti imamas toks pat mokestis, kokį jis sumokėtų už tą patį atstumą važiuodamas pigiausiu galimu transportu (pavyzdžiui, viešuoju miesto autobusu) neturėdamas

³⁷ Sotsiaalhoolekande seadus: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/103062026023>

negalios. Jei socialinis transportas iškviečiamas individualiai (nereguliariam pavieniam pavėžėjimui atskiru maršrutu), kelionės kaina gali būti didesnė nei nustatyta pirmojoje dalyje (40 str. 1 ir 2 d.).

Estijoje nėra vieno bendro valstybinio socialinio transporto paslaugų kainoraščio, nes šią paslaugą organizuoja ir konkrečius įkainius savarankiškai nustato kiekviena vietos savivaldybė. Pavyzdžiui, Taline reguliarusis pavėžėjimas, kai pritaikyta transporto priemonė važiuoja nustatytu maršrutu tam tikromis valandomis, yra nemokamas savivaldybės teritorijoje gyvenantiems asmenims su negalia (paslaugą finansuoja vietos savivaldybė). Tuo tarpu iš dalies mokama nereguliaraus individualaus pavėžėjimo paslauga (vienkartinėms kelionėms į sveikatos priežiūros ar globos įstaigą arba naudotis viešosiomis paslaugomis) Taline teikiama kelionėms į paskirties vietą ir (arba) atgal tiek miesto administracinėje teritorijoje, tiek į paskirties vietą, esančią kitur Estijoje. Pastarosios nereguliarios pavėžėjimo paslaugos įkainiai Taline:

- Talino ribose: iki 12 nemokamų kelionių vienam naudotojui per kalendorinius metus; iki 4 iš dalies mokamų (2 EUR už kelionę) kelionių vienam naudotojui per kalendorinį mėnesį; neribotas skaičius mokamų kelionių per kalendorinius metus (tarifai priklauso nuo Talino ir paslaugos teikėjo sudarytos paslaugų teikimo sutarties);
- už Talino ribų: iki 4 iš dalies mokamų (0,13 EUR/km) kelionių vienam naudotojui; neribotas skaičius mokamų kelionių per kalendorinius metus³⁸.

Be to, nereguliarių pavėžėjimo paslaugų naudotojams teikiama mokama (25 EUR už vieną kelionę) papildoma lydinčiojo asistento paslauga. Tai pagalba „nuo durų iki durų“ žmonėms, kurie negali patys savarankiškai pasiekti transporto priemonės ar tikslo vietos. Ši paslauga apima pagalbą judant laiptais (naudojamas specialus mobilus laiptų kopiklis), bagažo kėlimą į / iš transporto priemonės (leidžiami 2 vnt. bagažo iki 10 kg ir iki 23 kg)³⁹.

Taline yra dar viena pavėžėjimo rūšis – socialinis taksi, skirtas asmenų su negalia (negalinčių naudotis visuomeniniu ar asmeniniu transportu ir reguliaraus ar nereguliaraus socialinio pavėžėjimo paslaugomis) vežimui miesto administracinėje teritorijoje ir iki 30 km atstumu už miesto ribos bei atgal. Teisė prašyti socialinio taksi paslaugos suteikiama, jei asmuo ne jaunesnis kaip 3 metų amžiaus. Naudotojui paslauga yra iš dalies mokama. Paslaugos naudotojo priemoka (nuosavas indėlis) sudaro 25 proc. nuo kiekvienos kelionės kainos. Jei kelionių bendra vertė pasiekia 190 EUR, lengvata tą mėnesį baigiasi. Asmuo vis tiek gali toliau naudotis socialinio taksi paslauga neribotai, tačiau už visas kitas keliones iki mėnesio pabaigos reikia mokėti visą kainą (100 proc.) iš savo asmeninių lėšų. Remiantis Talino miesto valdžios ir paslaugą teikiančios įmonės „Forus Takso“ sutartimi, vadinamasis įsėdimo mokestis yra 3,85 EUR (jei reikalingas pritaikytas automobilis, savivaldybė kiekvieną kartą taksi įmonei dar primoka papildomus 8,70 EUR). Kelionės kilometro kaina dieną yra 0,89 EUR/km, naktį – 0,99 EUR/km. Jei reikia pagalbos nusileisti iš pastato antro aukšto ar iš aukščiau, tai paslaugos gavėjui prisideda papildomas 6,71 EUR mokestis.

Norint Taline gauti bet kurios rūšies socialinio pavėžėjimo paslaugą, reikia kreiptis į gyvenamosios vietos seniūnijos socialinės rūpybos skyrių, kad socialinis darbuotojas atliktų šios socialinės pagalbos rūšies poreikio vertinimą ir ją paskirtų.

Ilgijus teisę naudotis socialinio transporto (pavėžėjimo) paslaugomis ir jų prireikus, Taline užsisakyti reguliarių ir nereguliarių pavėžėjimą konkrečiai dienai ir valandai galima Talino miesto socialinio transporto paslaugų informacinės sistemos savitarnos aplinkoje, Talino miesto viešojo transporto įmonės „AS Tallinna Linnatransport“ skambučių centro kontaktais, o dėl socialinio taksi reikia kreiptis į paslaugos teikėjo „Forus Takso Eesti AS“ skambučių centrą⁴⁰.

Palyginimui paminėtina, kad, pavyzdžiui, Torio vietos savivaldybėje kaina už socialinį transportą priklauso ne nuo nuvažiuotų kilometrų, o nuo to, kuriose teritorinėse zonose transportas važiuoja. Jei važiuojama Pernu miesto centro ar Pernu apskrities zonų ribose, tai kelionė asmeniui kainuoja 4 EUR į vieną pusę. Jei keliaujama į kokią nors kitą zoną, tai kaina yra 6 EUR už kiekvieną tranzitą kirstą apskritį (važiuojant į vieną pusę). Jei socialinio transporto paslauga vienu metu naudojasi keli asmenys, kiekvienas paslauga besinaudojantis asmuo moka atskirai. Kartu keliaujantis

³⁸ Tallinn Teenused – Sotsiaaltransport: <https://www.tallinn.ee/et/teenused/sotsiaaltransport>

³⁹ Aktsiaselts Tallinna Linnatransport – Sotsiaaltransport: <https://tlt.ee/teenused/sotsiaaltransport/>

⁴⁰ Tallinn Teenused – Sotsiaaltransport: <https://www.tallinn.ee/et/teenused/sotsiaaltransport>

lydintysis asmuo mokėti neturi. Vietos savivaldybė turi teisę atleisti paslaugos gavėją nuo mokesčio arba sumažinti jo dydį, jei paslaugą gaunančio asmens ir jo šeimos finansinė padėtis neleidžia sumokėti nustatytos kainos⁴¹.

Pagal Socialinės gerovės įstatymą, vietos savivaldybių organizuojamos asmeninio asistento socialinės paslaugos tikslas – padidinti pilnamečių asmenų, kuriems dėl negalios reikalinga fizinė kito asmens pagalba, savarankiškumą ir galimybę dalyvauti visose gyvenimo srityse (27 str.). Pavyzdžiui, Talino mieste teisę į asmeninio asistento paslaugą turi pilnamečiai vietos savivaldybės gyventojai su fizine, taip pat regos negalia, kuriems kito žmogaus pagalba reikalinga kasdieniuose buitės darbuose, gaminant valgyti, dalyvaujant švietime ir pan. Paslaugos gavėjas turi gebėti instruktuoti paslaugos teikėją dėl poreikių⁴². Konkretus paslaugos valandų skaičius nustatomas individualiai, įvertinus asmens pagalbos poreikį, ir įrašomas sprendime bei paslaugos teikimo sutartyje⁴³. Taline asmuo, gavęs asmeninio asistento paslaugą, pats moka 0,13 EUR už kiekvieną faktiškai suteiktą paslaugos valandą (gavėjo priemoka)⁴⁴.

Talino miesto savivaldybė savo interneto svetainės socialinių paslaugų skiltyje taip pat skelbia informaciją apie galimybę pakeisti asmenį, slaugantį artimajį⁴⁵. Pilnametį šeimos narį prižiūrinčio asmens pavadavimo paslaugos tikslas – remti didelį priežiūros poreikį turintį suaugusį šeimos narį prižiūrinčio asmens gebėjimą susidoroti su kasdieniais sunkumais, suteikiant jam trumpalaikį atokvėpį ir laisvo laiko. Teikiant paslaugą užtikrinama asmens priežiūra ir stebėsena jo namuose. Paslauga teikiama tik tuo atveju, jei tiek prižiūrintis asmuo, tiek jo prižiūrimas asmuo yra oficialūs Talino gyventojai. Vienam asmeniui paslauga jo namuose teikiama ne trumpiau kaip 2 valandas ir ne ilgiau kaip 16 valandų per mėnesį; į šį laiką įskaičiuojamas 30 minučių prižiūrėtojo vykimo laikas. Dėl socialinės paslaugos skyrimo reikia kreiptis į gyvenamosios vietos teritorinį socialinės rūpybos skyrių – el. paštu, telefonu arba atvykus į vietą, kad specialistas, apsilankęs asmens namuose, nustatytų paslaugos poreikį.

Socialinės gerovės įstatyme taip pat nustatyta, kad vietos savivaldybės organizuoja vaikų, turinčių didelį slaugos (priežiūros) ir pagalbos poreikį, priežiūros paslaugas (11 sk.). Kvalifikuotas prižiūrėtojas rūpinasi nepilnamečiu jo gyvenamojoje aplinkoje arba kitoje savivaldybės nustatytoje paslaugos teikimo vietoje, ne švietimo įstaigos ugdomosios veiklos metu (po pamokų, savaitgaliais, per atostogas, kt.). Paslaugos tikslas – sumažinti asmenų, auginančių tokį vaiką, priežiūros našta, palengvinti jų kasdienį funkcionavimą ar sudaryti sąlygas dirbti, taip pat palaikyti paties vaiko gerovę ir vystymąsi. Vietos savivaldybė įvertina nepilnamečio ir jį auginančio asmens poreikius, kad nustatytų socialinės paslaugos apimtį, laiką ir vietą. Vienas prižiūrėtojas tuo pat metu gali prižiūrėti ne daugiau kaip 5 nepilnamečius. Jei paslauga teikiama ne vaiko namuose, aplinka ir maitinimas turi atitikti visuomenės sveikatos reikalavimus. Priežiūros paslaugos teikėjas yra individualią veiklą vykdančio asmuo arba juridinis asmuo, turintis galiojančią veiklos licenciją⁴⁶. Paslauga finansuojama valstybės ir savivaldybės biudžeto lėšomis. Kai kuriais atvejais, jei vaikas paslaugą gauna tam tikroje įstaigoje (pavyzdžiui, dienos centre ar specializuotame darželyje) visą dieną, tėvams gali tekti sumokėti už vaiko maitinimą⁴⁷.

Socialinės gerovės įstatyme įtvirtinta socialinės reabilitacijos paslauga yra skirta bet kokio amžiaus asmenims, kuriems dėl negalios, prarasto darbingumo ar kitų priežasčių reikia pagalbos savarankiškai funkcionuoti ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Šią pagalbą individualiai pagal asmens poreikius teikia licencijuotas paslaugų teikėjas, turintis bent iš trijų skirtingų specialistų sudarytą reabilitacijos komandą. Teisę į šią paslaugą turintys asmenys gali prašyti, kad valstybė perimtų pareigą sumokėti už nustatytas paslaugas, o sprendimą dėl to priima Socialinio draudimo

⁴¹ *Tori vald – Sotsiaaltranspordi teenus*: <https://www.torivald.ee/sotsiaaltransport>

⁴² *Tallinn City – Personal assistant*: <https://www.tallinn.ee/en/services/personal-assistant>

⁴³ *Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord*: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/417062026033?leiaKehtiv>

⁴⁴ *Tallinn Teenused – Isiklik abistaja*: <https://www.tallinn.ee/et/teenused/isiklik-abistaja>

⁴⁵ *Tallinn City – Substitute for a carer looking after a family member*: <https://www.tallinn.ee/en/services/substitute-carer-looking-after-family-member>

⁴⁶ *Tallinn Teenused – Suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiu teenus*:

<https://www.tallinn.ee/et/teenused/suure-hooldus-ja-abivajadusega-lapse-hoiu-teenus>

⁴⁷ *Tallinn Teenused – Hoiukodu teenus raske ja sügava puudega lastele*: <https://www.tallinn.ee/et/media/302193>

taryba, taikydama už sritį atsakingo ministro nustatytus įkainius bei metinius finansavimo limitus (56–59, 63, 65 ir 68 str.)⁴⁸.

Latvija

Nacionaliniu lygmeniu socialinių paslaugų teikimą neįgaliesiems iš esmės reglamentuoja Socialinių paslaugų ir socialinės paramos įstatymas⁴⁹ bei kiti teisės aktai, tačiau tiesiogiai už šių paslaugų teikimą yra atsakingos savivaldybės – Vietos savivaldos įstatymo⁵⁰ 4 str. 9 d. Atsižvelgiant į tai, toliau aptariamas tokių paslaugų teikimas pagal Jūrmalos miesto savivaldybės tarybos patvirtintą tvarką⁵¹.

Specialiojo transporto (pavėžėjimo) paslaugos suteikimas reglamentuojamas minėtos tvarkos X ir XI skyriuose. Šia paslauga siekiama pagerinti asmenų, turinčių funkcinių sutrikimų, kuriems sunku naudotis viešuoju transportu, gyvenimo kokybę. Pažymėtina, kad pavėžėjimo paslauga neteikiama asmenims, visiškai priklausomiems nuo valstybės ar savivaldybės išlaikymo.

Pavėžėjimo paslaugą gali gauti:

- asmenys, turintys Valstybinės sveikatos ir darbingumo ekspertizės gydytojų komisijos (lat. *Veselības un darbšpēju ekspertīzes ārstu valsts komisija*) ar jos struktūrinio padalinio pažymą dėl medicininių indikacijų specialiai pritaikytam lengvajam automobiliui įsigyti ir transportavimo išlaidų kompensavimo (judėjimo negalią turintiems asmenims);
- pensinio amžiaus asmenys ir neįgalieji, neturintys išlaikytinių, kuriems sunku naudotis viešuoju transportu ir kurių pajamos neviršija valstybės nustatyto minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio, norint gauti valstybės ir savivaldybės teikiamas sveikatos priežiūros bei socialines paslaugas;
- asmenys, kuriems nustatytas mažas pajamas gaunančio asmens statusas ir kuriems sunku naudotis viešuoju transportu norint gauti valstybės ir savivaldybės teikiamas sveikatos priežiūros bei socialines paslaugas;
- asmenys, kuriems sunku naudotis viešuoju transportu ir kuriems reikalinga dializė bei su ja susiję tyrimai;
- vaikai, kuriems nustatyta negalia ir kurie turi šeimos gydytojo ar gydytojo specialisto pažymą (išrašą iš stacionaro / ambulatorinės ligos istorijos) su įrašu apie negalėjimą naudotis viešuoju transportu – siekiant užtikrinti vaikų nuvykimą iš gyvenamosios vietos į Jūrmalos miesto bendrojo lavinimo įstaigą ir grįžimą atgal.

Pavėžėjimo paslauga apima:

- pagalbą asmeniui išvykstant iš gyvenamosios vietos ir į ją grįžtant, taip pat vykstant į gydymo ar kitą įstaigą ir iš jos;
- pagalbą asmeniui įlipant į specialiąją transporto priemonę ir iš jos išlipant;
- asmens ir, prireikus, jį lydinčio asmens vežimą specialiąja transporto priemone (išskyrus asmenis, kuriuos būtina transportuoti gulinčius);
- laukimą prie gydymo ar kitos įstaigos.

Pavėžėjimo paslaugos finansuojamos iš savivaldybės biudžeto. Asmenims su negalia, turintiems Valstybinės gydytojų sveikatos ir darbingumo ekspertizės komisijos ar jos struktūrinio padalinio išduotą pažymą dėl medicininių indikacijų įsigyti specialiai pritaikytą lengvąjį automobilį ir gauti transporto išlaidų kompensaciją (judėjimo negalią turintiems asmenims), pavėžėjimo paslauga teikiama nevertinant asmenų pajamų (ne daugiau kaip 600 km per kalendorinius metus).

⁴⁸ *Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasumise ning sõidu- ja majutuskulude hüvitamise tingimused ja rehabilitatsiooniprogrammi hindamiskriteeriumid*: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/119012024010?leiaKehitiv>

⁴⁹ *Law on Social Services and Social Assistance*: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/68488-law-on-social-services-and-social-assistance>

⁵⁰ *Local Government Law*: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/336956-local-government-law>

⁵¹ *Par sociālajiem pakalpojumiem Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā*: <https://likumi.lv/ta/id/337119-par-socialajiem-pakalpojumiem-jumalas-valstspilsetas-pasvaldiba>

Pensinio amžiaus asmenims ir asmenims su negalia, neturintiems išlaikytinių, kuriems sunku naudotis viešuoju transportu ir kurių pajamos neviršija šalyje nustatytos minimaliosios mėnesinės algos, taip pat asmenims, kuriems nustatytas mažas pajamas gaunančio asmens statusas ir kuriems sunku naudotis viešuoju transportu, pavėžėjimo paslauga teikiama bet kuriuo metu, patvirtinus paslaugos teikimo būtinybę.

Asmenims, kuriems reikalinga dializė, pavėžėjimo paslaugos (vykimui į dializės procedūras ir su jomis susijusius tyrimus) teikiamos nevertinant asmenų pajamų ir atsižvelgiant į individualius poreikius⁵².

Asmenims, kurie dėl objektyvių aplinkybių negali savimi pasirūpinti, siekiant patenkinti jų savarankiško gyvenimo ir priežiūros poreikius, gali būti teikiama pagalbos į namus paslauga, t. y. asmens gyvenamojoje vietoje. Asmuo turi teisę gauti pagalbos į namus paslaugą, jei, atlikus socialinių paslaugų poreikio vertinimą, nustatoma, kad ši paslauga jam yra tinkamiausia. Pagalbos į namus paslaugą teikia Socialinių paslaugų teikėjų registre įregistruotas paslaugų teikėjas, su kuriuo savivaldybės administracija yra sudariusi sutartį (Socialinių paslaugų Jūrmalos miesto savivaldybėje tvarkos 9 punktas). Suaugusiems asmenims paslauga teikiama pagal socialinės tarnybos nustatytą darbo dienomis atliekamo darbo kiekį, iki 25 valandų per savaitę (10 punktas). Maksimalus neįgalaus vaiko, kuriam Valstybinė sveikatos ir darbingumo medicinos ekspertų komisija yra pateikusi išvadą dėl specialiosios priežiūros poreikio, ir asmens iki 24 metų, kuriam ir sulaukus pilnametystės reikalinga specialioji priežiūra, priežiūros namuose paslaugų kiekis yra 80 valandų per mėnesį (Socialinių paslaugų Jūrmalos miesto savivaldybėje tvarkos 10 punktas)

Namų priežiūros paslaugos gali būti finansuojamos iš mokėtojų finansinių išteklių, dalinai arba visiškai finansuojamos iš vietos valdžios biudžeto (16 punktas). Nuo 2026 m. birželio 30 d. vaikui su negalia, kuriam Valstybinė sveikatos ir darbingumo medicinos ekspertų komisija yra pateikusi išvadą dėl specialiosios priežiūros poreikio, ir asmeniui iki 24 metų, kuriam ir sulaukus pilnametystės toliau reikalinga specialioji priežiūra, turinčiam deklaruotą gyvenamąją vietą savivaldybėje, priežiūros namuose paslauga teikiama nemokamai (Socialinių paslaugų Jūrmalos miesto savivaldybėje tvarkos 16¹ punktas)⁵³.

Šeimos pagalbininko paslauga – tai socialinė paslauga, teikiama asmeniui (šeimai) jų gyvenamojoje vietoje ir artimiausioje aplinkoje, kuria remiami ir skatinami socialinių, vaikų priežiūros bei buities tvarkymo įgūdžių įgijimas ir tobulinimas, taip pat įgytų bei patobulintų įgūdžių įtvirtinimas (170 punktas). Šeimos pagalbininko paslauga skiriama iki 10 valandų per savaitę ne ilgiau nei 12 mėnesių per kalendorinius metus (171–172 punktai).

Laikinojo atokvėpio paslauga – trumpalaikės socialinės globos paslauga, teikiama įstaigoje asmeniui, turinčiam funkcinį sutrikimą, siekiant pavaduoti kartu gyvenančius asmenis jų nesant (173¹ punktas). Paslauga teikiama (173² punktas):

- vaikams su negalia, dėl kurių Valstybinė sveikatos ir darbingumo vertinimo komisija yra išdavusi pažymą apie specialiosios priežiūros poreikį;
- I grupės negalią turintiems asmenims;
- asmenims, turintiems psichikos sutrikimų ir II grupės negalią, kuriems, atlikus socialinių paslaugų poreikio vertinimą, tinkamiausia paslauga yra laikinojo atokvėpio paslauga.

Suteikiant laikino atokvėpio paslaugas, gali būti atsižvelgiama į asmens / šeimos pajamas ar materialinę padėtį, tačiau yra nustatyti atvejai, kada asmens ir jo namų ūkio pajamos bei materialinė padėtis nevertinama: vaikams su negalia, turintiems Valstybinės sveikatos ir darbingumo medicinos ekspertų komisijos nuomonę dėl specialiosios priežiūros poreikio, paslauga bendrai finansuojama iš savivaldybės biudžeto iki 3 500 EUR per kalendorinius metus, taip pat asmenims su psichikos sutrikimais, kuriems nustatytas I arba II grupės neįgalumas, paslauga finansuojama iš savivaldybės biudžeto, kt. (173⁵ punktas).

Pažymėtina, kad 2026 m. birželio 30 d. įsigalioję pakeitimai taip pat numato galimybę vaikams skirti socialinės reabilitacijos paslaugas jų gyvenamojoje vietoje. Tokių paslaugų teikimą,

⁵² Transport services for persons with reduced mobility (Jurmala State City):

<https://latvija.gov.lv/Services/10205?lang=EN>

⁵³ Par sociālajiem pakalpojumiem Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā.

įvertinusi vaiko poreikius, užtikrina vietos savivaldybės socialinė tarnyba, tačiau socialinė mentorstė negali viršyti 20 valandų per mėnesį, o veiklų rinkiniui individualiai jaunimo veiklų programai įgyvendinti skiriama iki 480 EUR per kalendorinius metus (174–175 punktai)⁵⁴.

Lenkija

Lenkijoje socialinės paslaugos asmenims su negalia yra grįstos kompleksine sistema, kurią reglamentuoja tokie pagrindiniai įstatymai kaip Socialinės paramos įstatymas⁵⁵, Solidarumo fondo įstatymas⁵⁶ ir įgyvendinamieji teisės aktai.

Socialinės paramos įstatymas reguliuoja platų socialinių paslaugų spektrą – nuo konsultavimo ir priežiūros namų aplinkoje iki institucinės globos. Remiantis įstatymo 46 straipsniu, specializuotas nemokamas teisinis, psichologinis ir šeimos konsultavimas (lenk. *poradnictwo specjalistyczne*) apima taip pat ir asmens su negalia priežiūros problemas, teikia šeimos terapiją. Kiekviena vaivadija savo teritorijoje veikiančias specializuotų konsultacijų įstaigas įtraukia į tokių socialinių paslaugų teikėjų registrą, skelbiamą viešai, kad krizę ar sunkumus išgyvenantys žmonės vienoje vietoje rastų patikimą informaciją, kur kreiptis pagalbos⁵⁷.

Teisę į socialinės priežiūros paslaugas (*usługi opiekuńcze*) įstatymas numato asmenims, kurie gyvena vieni ir neturi reikalingos pagalbos, asmenims, kurių artimieji negali jos užtikrinti, bei asmenims, kuriems dėl amžiaus, ligos ar negalios reikalinga dalinė priežiūra namuose ar paramos centruose (50, 51 str.). Socialinės priežiūros paslaugos apima pagalbą užtikrinant kasdienius gyvenimo poreikius, higieninę priežiūrą, gydytojo paskirtą slaugą ir, pagal galimybes, ryšių su aplinka užtikrinimą.

Jeigu asmeniui su negalia įprastos priežiūros paslaugos (*usługi opiekuńcze*) teikiamos jo namuose, jas visais atvejais (įskaitant ir asmenis su psichikos negalia) finansuoja vietos savivaldybė kartu su pačiu paslaugos gavėju, priklausomai nuo jo pajamų. Jeigu paslaugos teikiamos paramos centre, finansavimo šaltinis priklauso nuo centro rūšies: asmenims su psichikos negalia skirtų dienos paramos centrų veiklą pilnai finansuoja valstybė, o ne vietos savivaldybės (17, 18, 50 ir 51c str.).

Paminėtina, kad viena iš socialinės priežiūros paslaugų, teikiamų asmens gyvenamojoje aplinkoje, formų yra kaimynystės paslaugos (*usługi sąsiedzkie*) (50 str. 1a d.). Pastarosios paslaugos apima bazinę higieninę ir slaugos priežiūrą, kuriai nereikia jokių specializuotų žinių ar kompetencijų, taip pat pagalbą užtikrinant asmens ryšius su aplinka, atsižvelgiant į poreikius ir galimybes (50 str. 3a d.). Kaimynystės paslaugų teikėju gali būti pilnametis asmuo, gyvenantis artimoje kaimynystėje, nesantis paslaugos gavėjo šeimos nariu ar giminaičiu, yra baigęs pirmosios pagalbos teikimo mokymus ir priimtinas bei patvirtintas paslaugos gavėjo ir paslaugos organizatoriaus (vietos savivaldybės) (50 str. 4a d.). Kaimynystės priežiūros nemokamos paslaugos skiriamos asmenims, kurių pajamos neviršija Socialinės paramos įstatyme nurodytos pajamų ribos, tai yra 1 010 zlotų vienam gyvenančiam asmeniui arba 823 zlotų vienam šeimos nariui⁵⁸.

Dėl priežiūros, įskaitant specializuotą priežiūrą, apimtį, trukmės ir vietos sprendžia savivaldybių socialinių paslaugų centrai⁵⁹.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20040640593>

⁵⁶ Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002192>

⁵⁷ Rejestr Wojewody Lubuskiego jednostek specjalistycznego poradnictwa:

https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/polityka_spoeczna/wpis-do-rejestru-wojewody-jednostek-specjalistycznego-poradnictwa-

⁵⁸ Centrum Usług Społecznych w Chełmnie – usługi sąsiedzkie:

<https://cuschelmno.pl/n.informacja-uslugi-sasiedzkie-2025>

⁵⁹ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz usługi sąsiedzkie: <https://www.gov.pl/web/rodzina/uslugi-opiekuncze-i-specjalistyczne-uslugi-opiekuncze>

Specializuotos socialinės priežiūros paslaugos (*specjalistyczne usługi opiekuńcze*) yra pritaikytos prie specialiųjų poreikių, atsirandančių dėl ligos ar negalios, ir jas teikia atitinkamą profesinį pasirengimą turintys asmenys (50 str. 4 d.). Specializuotos priežiūros paslaugos gali būti teikiamos asmens gyvenamojoje vietoje ar paramos centre (*ośrodek wsparcia*) (36 str. 2(m) d.). Tokios specializuotos paslaugos apima savarankiškam gyvenimui būtinų įgūdžių mokymą ir lavinimą, pagalbą pasiekiant sveikatos priežiūros įstaigas, vaistų vartojimo stebėseną, fizinę reabilitaciją ir kt.⁶⁰

Specializuotų priežiūros paslaugų finansavimo ypatumas yra tas, kad asmenims, turintiems psichikos sutrikimų, namuose ir jiems skirtuose paramos centruose teikiamos specializuotos priežiūros paslaugos finansuojamos iš valstybės biudžeto, skiriant tikslines dotacijas (18 str. 1 d.). Specializuotos paslaugos namuose asmenims su psichikos sutrikimais nėra automatiškai nemokamos visiems – jos nemokamos tik mažas pajamas turintiems asmenims, o kiti moka nedidelę priemoką. Jeigu paslauga asmeniui su psichikos sutrikimais teikiama dienos paramos centre ji yra nemokama, nesvarbu, kokio dydžio asmens ar jo šeimos pajamos ir turtas (51b str. 2 d.). Jei paramos centre asmeniui su psichikos sutrikimais teikiama visą parą trunkanti priežiūra, jis moka 70 proc. savo pajamų siekiantį mokestį (51b str. 3 d.).

Kitais atvejais (pavyzdžiui, asmenims su fizine negalia) namuose ir paramos centruose teikiamas specializuotos priežiūros paslaugas finansuoja vietos savivaldybės, o paslaugos gavėjams gali būti taikomos priemokos, priklausomai nuo pajamų dydžio (17 ir 97 str. 1 d.).

Socialinės paramos įstatyme yra numatyta trumpalaikės paramos socialinė paslauga (*usługi wsparcia krótkoterminowego*), atitinkanti laikino atokvėpio koncepciją. Ši paslauga teikiama socialinės globos namuose (*dom pomocy społecznej*) ir yra skirta pilnamečiams asmenims, kurie nėra nuolatiniai tų namų gyventojai (55a str. 1 d.). Paslauga gali būti teikiama visą parą arba tik dienos metu, neviršijant 30 dienų per kalendorinius metus, su galimybe ypatingais atvejais šį terminą pratęsti dar iki 30 dienų (55a str. 1 ir 3 d., 55b str.). Dieninės globos trukmė yra nuo 4 iki 12 valandų per parą. Trumpalaikė globa finansuojama vietos savivaldybės, kurios socialinių paslaugų centras asmeniui paskyrė šią paslaugą, lėšomis su paties paslaugos gavėjo priemoka, priklausomai nuo asmens finansinės padėties. Jeigu paslaugą gaunančio asmens pajamos neviršija vienišam asmeniui nustatyto pajamų kriterijaus, asmuo mokesčio nemoka (97a str. 3 d.).

Solidarumo fondo įstatymas suteikia teisinį pagrindą laikino atokvėpio programai „Opieka wytchnieniowa“, finansuojamai Solidarumo fondo (*Fundusz Solidarnościowy*) lėšomis (7 str. 5 d.). Šiuo valstybiniu tikslinės paskirties fondu disponuoja už socialinę apsaugą atsakingas ministras (1 str. 3 d.). Programą „Opieka wytchnieniowa“ kasmet atnaušina ir tvirtina Šeimos, darbo ir socialinės politikos ministerija. Vietos savivaldybės, apskritys ir nevyriausybinės organizacijos kviečiamos teikti paraiškas dalyvauti programoje ir gauti tam tikslui lėšas. Paraiškos teikiamos užsiregistravus ministerijos valdomoje centralizuotoje elektroninėje platformoje „Generator Funduszu Solidarnościowego“⁶¹. Programos tikslas – suteikti laikiną atokvėpį šeimos nariams ar globėjams, prižiūrintiems 2–16 metų amžiaus vaikus su negalia ir / ar suaugusius asmenis su sunkia negalia. Pagal programą, asmuo per metus gali gauti iki 240 valandų dienos priežiūros paslaugų ir iki 14 parų visos paros priežiūros paslaugų⁶². Paslauga teikiama asmens su negalia namų aplinkoje

⁶⁰ *Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 maja 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych:*

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000816>

⁶¹ *Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych – „Opieka wytchnieniowa”:*

<https://niepelnosprawni.gov.pl/program-fs/skladanie-wnioskow-poprzez-generator-funduszu-solidarnosciowego-w-ramach-naboru-wnioskow-w-ramach-programu-opieka-wytchnieniowa-dla-jednostek-samorządu-terytorialnego-edycj-2/>

⁶² *Fundacja Sedeka – Co to jest opieka wytchnieniowa i komu przysługuje?:*

<https://sedeka.pl/baza-wiedzy-co-to-jest-opieka-wytchnieniowa-i-komu-przysluguje>

(gyvenamojoje vietoje)⁶³. Paminėtina, kad 2026 m. šiai programai ministerija skyrė 205 166 000 zlotų⁶⁴.

Šiuo metu Lenkijoje asmeninio asistento paslauga (*asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością*) nėra įtvirtinta įstatyme kaip nuolatinė sisteminė teisė. Vietoj to, ji veikia kaip Solidarumo fondo lėšomis finansuojama programa, kurią kasmet atnaušina ir tvirtina Šeimos, darbo ir socialinės politikos ministerija. Paskelbus kvietimą teikti paraiškas, vietos savivaldybės ir apskritys per platformą „Generator Funduszu Solidarnościowego“ teikia tokias paraiškas atitinkamam vaivada (wojewoda). Vaivada patikrina gautas paraiškas, sudaro rekomenduojamų finansuoti projektų sąrašą ir siunčia jį Šeimos, darbo ir socialinės politikos ministerijai, kuri priima galutinį sprendimą ir pasirašo finansavimo sutartis. Nevyriausybinių organizacijų per platformą teikia paraiškas tiesiogiai ministerijai ir dalyvauja atvirame konkurse⁶⁵. Ministerija šiai programai 2026 m. skyrė daugiau kaip milijardą zlotų (1 103 873 000 PLN) vietos savivaldos vienetams, o nevyriausybiniams organizacijoms – 310 000 000 zlotų. Asmeninio asistento paslauga skirta 2–16 metų amžiaus vaikams su negalia, kuriems būtina nuolatinė, ilgalaikė kito žmogaus priežiūra, ir / ar suaugusiems asmenims su vidutinio lygio ar sunkia negalia⁶⁶. Toks asistentas padeda tiek namų aplinkoje, tiek dalyvaujant visuomenės gyvenime ir naudojantis viešosiomis paslaugomis. Gavėjui nemokamos paslaugos teikimo laiko metiniai limitai priklauso nuo negalios lygio ir asmens amžiaus:

- iki 840 valandų per metus turint sunkaus lygio ir papildomą gretutinę negalią;
- iki 720 valandų per metus turint sunkią negalią;
- iki 480 valandų per metus turint vidutinio lygio ir papildomą gretutinę negalią;
- iki 360 valandų per metus turint vidutinę negalią, taip pat 2–16 metų amžiaus vaikams⁶⁷.

Lenkijoje pavėžėjimo paslaugų asmenims su negalia (*transport specjalistyczny dla osób z niepełnosprawnościami*) organizavimas ir finansavimas priskirtas vietos savivaldos kompetencijai. Paslaugos teikėjus terminuotam laikotarpiui (pavyzdžiui, trejiems metams) parenka vietos savivaldybė viešo konkurso būdu⁶⁸. Pavyzdžiui, Varšuvoje teikiama pavėžėjimo paslauga specializuota ir nespecializuota transporto priemone. Galimi vežimo formatai: nuolatinis ir vienkartinis. Teisę į pavėžėjimo paslaugą turi pilnamečiai Varšuvos gyventojai, turintys vidutinę ar sunkią negalią ir mokantys mokesčius Varšuvoje, tačiau dėl savo negalios negalintys savarankiškai ar padedami asistento / globėjo naudotis viešuoju transportu.

Varšuvoje vienkartinis pavėžėjimas specializuotomis ir nespecializuotomis transporto priemonėmis vykdomas Varšuvos miesto savivaldybės teritorijoje bei iki 20 km atstumu už miesto ribų. Paslauga teikiama nuo pirmadienio iki penktadienio 6.00–22.00 val., o šeštadieniais ir sekmadieniais – 8.00–22.00 val. Kelionės kaina – 20 zlotų.

Nuolatinis pavėžėjimas specializuotomis ir nespecializuotomis transporto priemonėmis – tai kasdieniai važiavimai į darbą arba dienos užimtumo įstaigas ne mažiau kaip 4 dienas per savaitę, 4

⁶³ Regulamin rekrutacji i udziału w Programie „Opieka wytchnieniowa“ dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026:

<https://um.jaslo.pl/wp-content/uploads/2026/02/regulamin-rekrutacji-i-udzialu-w-Programie-Opieka-Wytchnieniowa-dla-JST-2026.pdf>

⁶⁴ „Opieka wytchnieniowa“ dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026:

<https://www.gov.pl/web/uw-opolski/opieka-wytchnieniowa-dla-jednostek-samorzadu-terytorialnego--edycja-2026>

⁶⁵ Otwarty konkurs ofert w ramach Programu resortowego Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością“ dla Organizacji Pozarządowych – edycja 2026:

<https://www.gov.pl/web/rodzina/otwarty-konkurs-ofert-w-ramach-programu-resortowego-ministra-rodziny-pracy-i-polityki-spolecznej-asystent-osobisty-osoby-z-niepelnosprawnoscia-dla-organizacji-pozarzadowych--edycja-2026>

⁶⁶ Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026:

<https://www.gov.pl/web/uw-opolski/asystent-osobisty-osoby-z-niepelnosprawnoscia-dla-jednostek-samorzadu-terytorialnego---edycja-2027>

⁶⁷ Program asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością. Asytuje.pl, 2026:

<https://asytuje.pl/baza-wiedzy/program-asystent-osobisty-osoby-z-niepelnosprawnoscia/>

⁶⁸ Urząd m.st. Warszawy – Świadczenie usług specjalistycznego przewozu osób z niepełnosprawnościami:

<https://wsparcie.um.warszawa.pl/-/swiadczenie-uslug-specjalistycznego-przewozu-osob-z-niepelnosprawnosciai-od-1-wrzesnia-2026-r-do-31-sierpnia-2029-r-zamowienie-w-2-czesciach>

savaite per mėnesį. Paslaugos teikiamos nuo pirmadienio iki penktadienio 6.00–22.00 val. iki 20 km atstumu Varšuvos miesto ribose. Mėnesio abonemento kaina yra 180 zlotų.

Socialinio pavėžėjimo paslaugos programą subsidijuoja Varšuvos miesto savivaldybė, todėl paslaugos gavėjas padengia tik nustatytą fiksuotą mokestį. Dėl teisės į paslaugą suteikimo asmuo su negalia turi kreiptis į Varšuvos miesto savivaldybės Socialinių paslaugų centrą. Prireikus užsisakyti konkrečią kelionę, reikia kreiptis tiesiogiai į paslaugos teikėjus (vežėjus) nurodytais kontaktais⁶⁹.

Liuksemburgas

Liuksemburge yra daug vyriausybės patvirtintų priemonių ir pasiūlymų, skirtų kompensuoti dėl negalios atsiradusius trūkumus. Už šią sritį atsakinga Šeimos reikalų, solidarumo, bendro gyvenimo ir pabėgėlių priėmimo ministerija. Bendroji neįgalųjų politika apima, be kita ko, paslaugas neįgaliesiems, įtraukties didinimą, asmeninę pagalbą ir asmeninį biudžetą, gestų kalbos vertimo prašymų valdymą bendraujant su neprisigirdinčiais, kurčiais ar kalbos sutrikimų turinčiais asmenimis valstybės institucijoje ir kt.⁷⁰

Prieš pradėdant teikti paslaugas neįgaliesiems, jas privalo patvirtinti Šeimos reikalų, solidarumo, bendro gyvenimo ir pabėgėlių priėmimo ministras. Patvirtintų paslaugų neįgaliesiems sąrašas⁷¹ (paslaugas gali teikti tik patvirtintame sąrašė nurodyti paslaugų teikėjai) nurodytos visos ministro patvirtintos paslaugos:

- apgyvendinimo;
- pusiau savarankiško gyvenimo būstas;
- pagalba namuose ir tolesnė priežiūra;
- dienos užimtumas;
- mokymas;
- informavimas, konsultavimas ir susitikimai;
- apsaugotos dirbtuvės pagal specialią programą⁷².

Viešojo transporto administracijos interneto svetainėje⁷³ skelbiama, kad Liuksemburge yra du specializuoti paslaugų teikėjai – „Adapto“ ir „Mobibus“, kurie įsteigti siekiant patenkinti specifinius gyventojų poreikius. „Adapto“ – tai pagal užsakymą teikiama paslauga, užtikrinanti individualias keliones riboto judumo asmenims ir sklandų susisiekimą principu „nuo durų iki durų“. „Mobibus“ siūlo specialius reguliarius maršrutus, papildančius įprastą mokyklinį ir viešąjį transportą. Taip skatinama įtrauktis ir sudaromos švietimo galimybės mokiniams bei asmenims su negalia ar ribotu judumu. Šios paslaugos užtikrina visapusišką pagalbą, apimančią administracinius, techninius ir finansinius aspektus bei įvairius poreikius atitinkančius transporto sprendimus.

„Adapto transport“ yra specializuota paslauga, teikianti individualizuotą transportą žmonėms, turintiems negrįžtamą negalią ar sutrikimų (fizinių, protinių, sensorinių ar psichologinių), kurie reikšmingai riboja judumą. Tai nereguliari, pagal užsakymą teikiama paslauga „nuo durų iki durų“, kurios metu keleiviai paimami tiesiai iš namų (kitos išvykimo vietos).

Paprastai teisė naudotis „Adapto“ transportu suteikiama asmeniui, kuris:

- turi sunkią nuolatinę judėjimo negalią;
- yra aklas arba turi labai didelių regėjimo sutrikimų;
- turi pažinimo funkcijų ar neurologinę negalią;
- serga sunkia progresuojančia liga;
- dėl kurio nors iš šių sutrikimų negali naudotis viešuoju transportu ar vairuoti.

⁶⁹ *Urząd m.st. Warszawy – Transport specjalistyczny dla osób z niepełnosprawnościami:*

<https://wsparcie.um.warszawa.pl/-/transport-specjalistyczny-dla-osob-z-niepelnosprawnościami>

⁷⁰ *Remit:* <https://mfsva.gouvernement.lu/en/le-ministere/attributions.html>

⁷¹ *List of approved services for people with disabilities:* <https://mfsva.gouvernement.lu/en/publications/annuaire-releve/PH.html>

⁷² *Approved Services:* <https://mfsva.gouvernement.lu/en/le-ministere/attributions/personnes-handicapees/services-agrees.html>

⁷³ *Reduced Mobility:* <https://atp.gouvernement.lu/en/mobilite-reduite/adapto.html>

„Adapto“ paslauga gali pasinaudoti bet kuris asmuo, nuolat gyvenantis Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje ir atitinkantis minėtas sąlygas. Transportas teikiamas vaikams nuo 12 metų. Norint pasinaudoti transporto paslauga, būtina pateikti prašymą ir pridėti per pastaruosius tris mėnesius išduotą medicininę pažymą.

Svarbu pažymėti, kad tai nėra paslauga žmonėms, kurių judrumas laikinai sumažėjęs dėl nelaimingų atsitikimų, lūžių ar kt., lengvata vyresnio amžiaus žmonėms, turintiems su amžiumi susijusių sutrikimų (nebent jie atitinka nustatytus neįgalumo kriterijus), lengvata, apimanti kelionių pagalbą, kurią jau užtikrina slaugos draudimas, taip pat tai nėra transporto paslauga sergantiems asmenims ar greitosios pagalbos taksi⁷⁴.

„Mobibus“ – tai speciali reguliaraus susisiekiimo paslauga, papildanti įprastą mokyklinį ir viešąjį transportą, skirta Didžiojoje Hercogystėje (daugiausia Liuksemburgo teritorijoje) gyvenantiems mokiniams bei riboto judumo asmenims. Paslaugos gavėjai vežami iš namų į specialiojo ugdymo ar įtraukiojo ugdymo įstaigas ir atgal. Už paslaugos organizavimą atsakinga Viešojo transporto administracija, ji vykdo administracinę, techninę, finansinę ir apskaitos valdymą bei užtikrina paslaugos priežiūrą.

„Mobibus“ paslaugos gavėjai iš esmės yra mokiniai, kuriems specialų reguliarųjį transportą siūlo Nacionalinė įtraukties komisija, jiems taikomas individualizuotas priežiūros ir / ar mokymo planas, arba neįgalieji, turintys judėjimo negalią ir lankantys bet kurią iš žemiau nurodytų įstaigų:

- neįgaliesiems skirtą mokymo, įdarbinimo ar dienos užimtumo paslaugų įstaigą, įskaitant terapines dirbtuves;
- socialinio ir ugdymo pobūdžio dienos priežiūros įstaigą vaikams ar jaunuoliams, esančią ortopedijos ar psichoterapijos centre;
- socialinės ir profesinės integracijos paslaugų įstaigą.

Paraiškas dėl šio transporto Viešojo transporto administracijai teikia specializuoti centrai⁷⁵.

Liuksemburge vyresnio amžiaus žmonės ir (arba) asmenys, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra ir kurie gyvena savo namuose, gali pasinaudoti namuose teikiamomis pagalbos paslaugomis, pavyzdžiui, maisto pristatymas į namus, iškviečiamoji pagalba, slauga namuose ir pan. Šių paslaugų tikslas – palengvinti tam tikrus kasdienius darbus ir sudaryti sąlygas vyresnio amžiaus žmonėms bei asmenims, kuriems reikalinga priežiūra, ir toliau gyventi vieniems savo namuose, įprastoje aplinkoje.

Pagalbos ir slaugos paslaugos – tai profesionalios paslaugos, apimančios klientui namuose teikiamų paslaugų visumą, o konkrečiau – visą pagalbą ir slaugą, numatytą to asmens ilgalaikės slaugos draudimo sutartyje, t. y.:

- asmens higieną (pagalbą prausiantis, valantis dantis, plaunant galvą ir t. t.);
- judumą (pagalbą rengiantis, nusirengiant, išlipant iš lovos, judant ir t. t.);
- pagalbą maitinant;
- atliekant buitinius darbus;
- tam tikras užduotis, pavyzdžiui, apsipirkimą⁷⁶.

Slauga namuose apima tokias procedūras kaip injekcijos, kraujo paėmimas, infuzijos, žaizdų gydymas ir tvarstymas, zondų įvedimas, vaistų skyrimas bei gliukozės kiekio kraujyje stebėseną. Liuksemburge šias paslaugas teikia pagalbos ir slaugos namuose paslaugų tinklas⁷⁷. Be to, paslaugas namuose teikia ir nedideli pagalbos bei slaugos tinklai arba savarankiškai dirbantys sveikatos priežiūros specialistai, prižiūrintys asmenis, kuriems reikalinga pagalba. Asmenys, kuriems reikalinga pagalba ir (arba) slauga namuose, gali kreiptis į bet kurį iš veikiančių tinklų.

Jei Nacionalinis sveikatos fondas (angl. *National Health Fund*) pripažįsta asmenį priklausomu nuo kitų asmenų pagalbos (reikalingu nuolatinės priežiūros), pagalbos ir slaugos išlaidas padengia

⁷⁴ Adapto: <https://atp.gouvernement.lu/en/mobilite-reduite/adapto.html>

⁷⁵ Mobibus: <https://atp.gouvernement.lu/en/mobilite-reduite/mobibus.html>

⁷⁶ Support services for elderly and/or dependent persons:

<https://guichet.public.lu/en/citoyens/inclusion/sante/assurance-dependance/dependance-tierce-personne/aides-personnes-agees-dependantes.html>

⁷⁷ Relevé des services pour personnes âgées: <https://mfsva.gouvernement.lu/fr/publications/annuaire-releve/PA.html>

ilgalaikės slaugos draudimas. Įvairias paslaugas (įskaitant medicininės paslaugas) taip pat padengia sveikatos draudimas. Už pagalbą ir priežiūrą, kurių nepadengia ilgalaikės slaugos ar sveikatos draudimas, turi mokėti pats klientas.

Savivaldybės administracija organizuoja arba koordinuoja karšto maisto pristatymo į namus paslaugą. Šios mokamos paslaugos tikslas – tiekti šiltus ir subalansuotus pietus (užkandį, pagrindinį patiekalą ir desertą) į namus tiems pagyvenusiems žmonėms, kurie negali arba nenori patys gaminti maisto. Norint gauti daugiau informacijos apie šią paslaugą, jos įkainius bei minimalius amžiaus reikalavimus, reikėtų kreiptis tiesiogiai į savivaldybės administraciją.

„Télé-Alarme“ – nuotolinės pagalbos paslauga. Tai yra mokama skubios pagalbos ir sveikatos priežiūros paslauga, skirta namuose gyvenantiems ir sunkiai judantiems asmenims. Ji veikia visą parą. Su pagalbos tarnyba galima susisiekti naudojantis siųstuvu, kurį ištikus bėdai labai lengva aktyvuoti. Suveikus signalizacijai, perduodamas signalas ir imamas reikiamų veiksmų, t. y. iškviečiamas gydytojas, susisiekiama su pagalbos tarnybomis, kaimynu ar šeimos nariu. Norintieji gauti daugiau informacijos apie šią paslaugą ir jos įkainius gali tiesiogiai kreiptis į savivaldybės administraciją arba „Télé-Alarme“ tarnybą „Sécher Doheem“⁷⁸.

Be vyriausybinių paslaugų, Liuksemburge taip pat yra daug asociacijų, kurios teikia informaciją, paslaugas ir užsiėmimus neįgaliesiems. Daug yra privačių paslaugų teikėjų, taip pat nevyriausybinių organizacijų, pavyzdžiui, Raudonasis kryžius⁷⁹, kurios neretai teikia plataus spektro paslaugas – nuo medicininės, slaugos pagalbos, namų paslaugų iki laikinosios priežiūros⁸⁰, kuri suteikia galimybę asmeniui su negalia, taip vaikus auginantiems tėvams palikti juos saugioje aplinkoje, kad galėtų išvykti iš namų ir susitvarkyti reikalus, skirti laiko sau, pailsėti.

Suomija

Suomijoje 2023 m. įvykdyta reikšminga administracinė ir sveikatos bei socialinių paslaugų valdymo reforma, įsteigiant gerovės paslaugų apskritis (GPA) (angl. *wellbeing services counties*, suom. *hyvinvointialueet*). GPA organizuoja sveikatos bei socialines paslaugas ir yra pagrindinės jų teikėjos (anksčiau šios funkcijos buvo priskirtos savivaldybių ir jų jungtinių darinių kompetencijai), išskyrus Helsinkio miesto savivaldybę, kuriai palikti įgaliojimai organizuoti sveikatos ir socialines paslaugas. Reforma įgyvendinta siekiant užtikrinti vienodas paslaugas, sumažinti nelygybę sveikatos ir gerovės užtikrinimo srityse bei suvaldyti išlaidų augimą⁸¹.

Įdiegiant GPA, Suomijoje faktiškai suformuotas antrasis vietos savivaldos lygmuo, tačiau – GPA turi vietos gyventojų renkamas tarybas, kurios atsakingos už GPA funkcionavimą ir finansus. Tačiau, pažymėtina, kad GPA veikia remiasi iš nacionalinės valdžios gaunamu finansavimu, kol kas joms nesuteikta teisė rinkti mokesčius. Finansavimas GPA skiriamas atsižvelgiant į paslaugų poreikio skirtumus skirtingose GPA.

Socialinių paslaugų srityje GPA funkcijos siejamos su socialinės gerovės užtikrinimu, paslaugų vaikams, jaunimui ir šeimoms, darbingo amžiaus žmonėms teikimu, paslaugų psichinės sveikatos sutrikimų ir priklausomybių turintiems asmenims, neįgaliesiems teikimu ir kt. Po reformos pirmojo lygmens savivaldos vaidmuo, teikiant socialines paslaugas, yra labai sumažėjęs. Jų funkcijos dabar iš esmės yra susijusios su sveikatos ir gerovės skatinimo priemonių planavimu, savivaldybės gyventojų sveikatos ir socialinės būklės stebėseną, veiksmų, kurie daro įtaką gyventojų sveikatai ir gerovei, nustatymu (išskyrus Helsinkio miesto savivaldybę, kuriai palikti įgaliojimai organizuoti sveikatos ir socialines paslaugas). Savivaldybės šiose srityse bendradarbiauja su GPA⁸².

⁷⁸ *Support services for elderly and/or dependent persons.*

⁷⁹ *Help and Care Service health and quality of life above all:* <https://www.croix-rouge.lu/en/service/help-and-care-service/>

⁸⁰ Lietuvoje dažniausia vartojama sąvoka „laikinas atokvėpis“.

⁸¹ LRSK Tyrimų skyriaus 2025-12-30 tyrimas Nr. 25/03 „Socialinių paslaugų teikimo ir socialinio būsto nuomos teisinis reglamentavimas bei vykdymas“.

⁸² *Ten pat.*

Socialines paslaugas, kurios turi būti teikiamos Suomijoje, reglamentuoja Socialinės gerovės įstatymas⁸³ ir kiti teisės aktai. GPA, kaip pagrindinis socialinių paslaugų organizavimo subjektas, privalo jas organizuoti taip, kad būtų užtikrinta parama žmonėms tvarkant jų kasdienį gyvenimą, apsirūpinant būstu, finansais, reaguojama į poreikius, atsiradusius dėl ligos, negalios, senėjimo ir kt., susijusius su fiziniu, psichologiniu, socialiniu ar kognityviniu funkcinio pajėgumu, taip pat palaikymas asmenų, kuriems reikalinga parama, šeimai ir draugams, kt.

Pagrindinės bendrosios socialinės paslaugos (*general social services*), numatytos Socialinės gerovės įstatyme (14 str.), yra:

- socialinis darbas ir socialinis konsultavimas;
- socialinė rehabilitacija;
- klientų operavimo finansais gebėjimų didinimo paslauga;
- darbas su šeima;
- paslaugos namuose šeimoms su vaikais;
- priežiūra namuose;
- paramos paslaugos;
- būsto paslaugos (laikinas apgyvendinimas, parama būstui, komunalinis būstas ir kt.);
- institucinės paslaugos;
- judumo rėmimo paslaugos;
- piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis ir priklausomybių prevencija;
- specialiosios paslaugos asmenims, turintiems piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis ir priklausomybių problemų;
- psichikos sveikatos darbas ir psichikos sveikatos paslaugos;
- vaikų auginimo konsultavimas ir šeimos konsultavimas;
- tėvų ir vaikų kontaktinių susitikimų priežiūra;
- laisvo laiko (atokvėpio) suteikimas asmenims, kurie rūpinasi giminaičiu, kitu artimuoju;
- mokyklos socialinių darbuotojų paslaugos mokinių gerovės srityje.

2025 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame naujame Paslaugų neįgaliesiems įstatyme⁸⁴ (28 str.), nustatyta, kad asmuo su negalia turi teisę gauti jam reikalingą pagrįstą mobilumo pagalbą, jei jis turi ypatingų mobilumo sunkumų ir negali savarankiškai naudotis viešuoju transportu be neproporcingų sunkumų. Mobilumo parama turi būti teikiama darbo ir studijų kelionėms, taip pat užimtumo rėmimo veiklai, darbo veiklai ir kitoms įprastoms gyvenimo kelionėms. Mobilumo parama taip pat, jei reikia, turi būti teikiama kelionėms, skirtoms specialiosios įtraukties paramos, ir kitiems poreikiams, taip pat trumpalaikės priežiūros. Vertinant mobilumo paramos teikimo būdą, dydį ir regioninę apimtį, turi būti atsižvelgta į individualius asmens su negalia plane užfiksuotą mobilumo paramos poreikius, kitas teikiamas paslaugas ir veiklos aplinkos prieinamumą (mobilumo paramos teikimo būdas, dydis ir regioninė apimtis turi būti užfiksuoti sprendime).

Mobilumo parama asmeniui su negalia gali būti teikiama vienu ar keliais būdais (29 str.): kaip transporto paslauga, su asmenine pagalba, palydėjimo pagalba, suteikiant asmeniui automobilį ar kitą tinkamą transporto priemonę, finansinę paramą automobiliui ar kitai transporto priemonei įsigyti, kt.

Pažymėtina, kad GPA turi užtikrinti bent asmeninę pagalbą ir transporto paslaugą, teikiant judėjimo pagalbą, o prireikus – ir palydėjimo pagalbą ar paramą. GPA gali suteikti neįgaliajam automobilį ar kitą transporto priemonę arba skirti paramą automobiliui ar kitai transporto priemonei įsigyti, jei asmeniui su negalia labai reikia judėjimo pagalbos. Kelionės, teikiamos naudojantis transporto paslaugomis, gali būti sujungtos ir atliekamos ta pačia transporto priemone, nebent tai nepagrįstai pailgintų kelionės laiką ar sukeltų kitų nepagrįstų nepatogumų.

Asmuo su negalia turi teisę gauti mobilumo paramą darbo ir studijų kelionėms, taip pat užimtumo rėmimo, darbo, specialiajai įtraukties veiklai, trumpalaikės priežiūros kelionėms tiek, kiek jam reikia, atsižvelgiant į konkrečius poreikius (30 str.). Kitoms įprastoms gyvenimo kelionėms asmuo su negalia turi teisę gauti mobilumo paramą mažiausiai 18 kelionių į vieną pusę per mėnesį (tokios kelionės metu pagrįstai galima prašyti nukrypti nuo maršruto ar pan.). Esant poreikiui, parama

⁸³ *Sosiaalihuoltolaki 1301/2014*: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301>

⁸⁴ *Vammaispalvelulaki*: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/675>

mobilumui gali būti nustatoma ne kelionių skaičiumi, bet pagrįsta suma (EUR) arba atstumu (km). Paprastai mobilumo parama suteikiama ne ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui, paskui peržiūrima. Pažymėtina, kad jei asmuo su negalia pasinaudojo parama įsigyti automobilį ar kitą transporto priemonę, jis taip pat turi teisę gauti kitą mobilumo paramą ne mažiau kaip 24 kelionėms į vieną pusę per metus⁸⁵.

Įprastos kelionės gali būti vykdomos gyvenamosios savivaldybės teritorijoje, tarp gyvenamosios savivaldybės ir artimiausių paslaugų teikiančių savivaldybių, taip pat tarp gyvenamosios savivaldybės ir savivaldybių, kurios yra svarbios asmens gyvenimui. Artimiausia paslaugas teikianti savivaldybė – tai arčiausiai esanti savivaldybė, kurioje teikiama neįgaliajam reikalinga paslauga. Asmens gyvenimui svarbi savivaldybė – tai savivaldybė, kurią asmeniui reikia reguliariai lankyti dėl šeimos ar draugystės ryšių, atostogų namų ar kitos panašios priežasties.

Ši paslauga klientui yra nemokama, tačiau reikia sumokėti nustatytą fiksuotą įmoką. Pažymėtina, kad transporto paslaugos, teikiamos pagal Paslaugų neįgaliesiems įstatymą, neturi būti naudojamos sveikatos priežiūros reikmėms, kurių išlaidas kompensuoja Suomijos socialinio draudimo įstaiga (*Social Insurance Institution of Finland*) arba draudimo bendrovė⁸⁶.

Asmenims su negalia numatyta galimybė pasinaudoti įvairiomis pagalbos priemonėmis, įskaitant pagalbą namuose. Vadovaujamosi integraliu požiūriu, siekiama, kad paslaugos atitiktų asmens su negalia poreikius. Viena iš paslaugų, aptariant pagalbą namuose, yra asmeninė pagalba (9 str.), kuri, be kita ko, gali būti skiriama kasdienėje veikloje, taip pat ir laisvalaikio užsiėmimuose ar dalyvavimui socialiniame gyvenime. Asmeninės pagalbos apimtis – ne mažiau kaip 30 valandų per mėnesį. Kaip minėta, paslaugų teikimas nustatomas įvertinus individualius asmens poreikius.

Sunkią negalią turintiems asmenims asmeninė pagalba teikiama kasdienei veiklai tiek namuose, tiek už jų ribų. Tai socialinė paslauga, kurią sunkią negalią turintiems asmenims nemokamai teikia savivaldybės. Savivaldybės šias paslaugas gali organizuoti keliais būdais. Pirmasis būdas – kompensuoti sunkią negalią turinčiam asmeniui išlaidas, patirtas samdant pagalbininką (darbdavio modelis). Antrasis būdas – savivaldybė asmeniui suteikia čekį pagalbos paslaugai įsigyti (čekių modelis). Trečiasis būdas – savivaldybė organizuoja paslaugą ją pirkdama (pati teikdama paslaugą arba bendradarbiaudama su viena ar keliomis kitomis savivaldybėmis pagal sutartį) (pagalbos paslaugos modelis)⁸⁷.

Šeimos, auginančios vaikus su negalia, turi teisę į trumpalaikę priežiūrą (24 str.), t. y. kai už priežiūrą atsakingi giminaičiai laikinai negali rūpintis neįgalioju dėl su asmeniniu gyvenimu susijusių įsipareigojimų, poilsio ar rekreacijos poreikio, ir asmeniui tada reikia pagalbos ar paramos kasdienėje veikloje arba priežiūros dėl saugumo priežasčių.

Taip pat yra teisė į trumpalaikę priežiūrą, jei savivaldybė neorganizuoja rytinės ir popietinės veiklos, atitinkančios individualius vaiko su negalia poreikius. Trumpalaikė priežiūra gali būti teikiama kaip asmeninė ar grupinė paslauga arba kaip kitos paslaugos dalis. Trumpalaikė priežiūra turi būti teikiama taip, kad būtų palaikomas neįgalaus asmens dalyvavimas, atsižvelgiant į jo amžių ir raidos etapą. Sprendžiant dėl trumpalaikės priežiūros apimties ir įgyvendinimo būdo, turi būti atsižvelgta į asmens su negalia plane užfiksuotą pagalbos, paramos ir priežiūros poreikį, asmeninius poreikius ir visos šeimos situaciją (sprendžiama individualiai, fiksuojama sprendime).

Paramą neformaliai priežiūrai gali gauti asmens, kuriam dėl sumažėjusių funkcinių gebėjimų, ligos ar negalios, reikalinga priežiūra namuose, šeimos nariai ar kiti artimi asmenys. Ši parama apima tam tikros išmokos mokėjimą (išmokos dydis priklauso nuo priežiūros pobūdžio ir sudėtingumo), atokvėpio užtikrinimą (bent 2 dienų per mėnesį) ir kai kurių priežiūros paslaugų teikimą. Parama neformaliai priežiūrai teikiama pagal GPA ir priežiūros teikėjo sudarytą sutartį⁸⁸. Neformalios

⁸⁵ Ten pat.

⁸⁶ *Transportation services under the Disability Services Act*: <https://www.varha.fi/en/service-directory/transportation-services-under-disability-services-act>

⁸⁷ *Services to people with disabilities. Nordic Health & Welfare Statistics*: <https://nhwstat.org/welfare/disability/services-people-disabilities>

⁸⁸ *Sosiaali- ja terveysministeriö. Omaishoidon tuki*: <https://stm.fi/omaishoito>

priežiūros paramos gairėse⁸⁹ numatyta galimybė globėjui laisvą laiką išskaidyti etapais, t. y. trumpesniais nei 24 valandos. Be to, esant poreikiui ir atsižvelgus į individualią situaciją, globėjui gali būti skiriama daugiau laisvų dienų.

Vokietija

Federaliniame Neįgalųjų lygių galimybių įstatyme⁹⁰ nustatyta, kad asmuo su negalia yra asmuo, turintis ilgalaikių fizinių, psichinių, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikoje su požiūriu ir aplinkos sąlygotomis kliūtimis gali trukdyti asmeniui lygiaverčiai dalyvauti visuomenės gyvenime. Terminas „ilgalaikis“ reiškia tikėtiną laikotarpį, trunkantį ilgiau kaip šešis mėnesius (3 str.).

Vokietijoje iš esmės laikomasi principo, pagal kurį federaliniai įstatymai nustato tam tikrus minimalius reikalavimus, o toliau reglamentavimas plėtojamas žemių teisės aktuose. Pavyzdžiui, kalbant apie vaikų priežiūrą, federaliniai įstatymai garantuoja prieigą prie vystymosi požiūriu tinkamo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, o žemių įstatymai apibrėžia atitinkamų įstaigų darbo valandas ir reikalingą darbuotojų skaičių. Savivaldybės teikia faktines vaikų priežiūros paslaugas. Taip pat savivaldybės yra atsakingos už finansinių paslaugų, tokių kaip socialinė parama, administravimą (jas apmoka vietos valdžios institucijos, bet finansuoja – federalinė vyriausybė)⁹¹.

Asmens negalios lygį nustato federalinių žemių lygmenyje veikiančios institucijos, šis sprendimas sukuria teisinį pagrindą kreiptis dėl socialinių paslaugų, išmokų ir kt. (asmuo turi kreiptis dėl paslaugų teikimo). Pavyzdžiui, pagal Berlyne galiojančią tvarką, asmenims su negalia, kurie turi specialiosios transporto paslaugos (vok. *besondere Fahrdienst*) leidimo numerį, gali būti kompensuotos kelionių Berlyno žemėje licencijuotais taksi išlaidos. Berlyno federalinės žemės įstatyme dėl asmenų su negalia ir visų kitų asmenų teisių suliginimo⁹² (12 str.) nustatyta, kad asmenims su negalia, kurie dėl ypatingų aplinkybių negali naudotis viešuoju transportu, turi būti užtikrinamas tinkamas individualus transportas bei sudarytos sąlygos naudotis prieinamomis mobilumo alternatyvomis, įskaitant specialiąją transporto paslaugą.

Potvarkyje dėl specialiosios transporto paslaugos teikimo⁹³ (1 str.) nustatyta, kad šia paslauga gali naudotis asmenys, kurių dokumentus Socialinės rūpybos tarnyba (*Versorgungsamt*) nusprendžia paženklinėti *T* raide. Socialinės rūpybos tarnybos sprendimą lemia ženklinimas raidėmis *aG*, žyminčiomis su judumu susijusį negalios laipsnį, reiškiantį mažiausiai 80 proc. neįgalumą ir negalėjimą užlipti laiptais.

Specialiąją transporto paslauga gali naudotis asmenys, kurių pagrindinė gyvenamoji vieta yra Berlyno federalinėje žemėje ir kurie atitinka nustatytus kriterijus. Kiti asmenys, kurie atitinka nustatytus sveikatos kriterijus, tačiau jų pagrindinė gyvenamoji vieta nėra Berlyne, gali naudotis specialiąją transporto paslauga su sąlyga, jog ją tuo metu galima gauti, ir už šią paslaugą jie privalo susimokėti (2 str.). Socialinės rūpybos tarnybos sprendimas dėl teisės suteikimo naudotis specialiąją transporto paslauga yra neterminuotas (3 str.).

Pažymėtina, kad įprastai kelionės turėtų vykti Berlyno žemės ribose, išimtiniais atvejais, kai yra pagrįsta priežastis, galima išvažiuoti už žemės ribų iki 5 km atstumu (5 str.). Specialiąją transporto paslauga galima naudotis kasdien nuo 5 val. ryto iki 1 val. nakties. Kelionėms reikia registruotis prieš 2–14 dienų. Nesuplanuotos kelionės vykdomos tuo atveju, jei yra laisvų transporto priemonių (7 str.).

⁸⁹ *Vammaisten henkilöiden omaishoito*: <https://thl.fi/ohjeita-ammattilaisille/vammaisten-henkiloiden-omaishoito#omaishoidon-tuki>

⁹⁰ *Behindertengleichstellungsgesetz*: <https://www.behindertenbeauftragter.de/DE/AS/rechtliches/behindertengleichstellungsgesetz/behindertengleichstellungsgesetz-node.html>

⁹¹ LRSK Tyrimų skyriaus 2025-12-30 tyrimas Nr. 25/03 „Socialinių paslaugų teikimo ir socialinio būsto nuomos teisinis reglamentavimas bei vykdymas“.

⁹² *Gesetz über die Gleichberechtigung von Menschen mit und ohne Behinderungen (LGBG)*: <https://sozialrecht.berlin.de/kategorie/rechtsvorschriften/rv-lgbg-573403.html>

⁹³ *Verordnung über die Vorhaltung eines besonderen Fahrdienstes (FahrDVorhV)*: <https://sozialrecht.berlin.de/kategorie/rechtsvorschriften/rv-fahrdvorh-573404.html>

Socialinės rūpybos tarnyba kas mėnesį atskaito lėšas už specialiosios transporto paslaugos naudojimą arba subsidijuoja važiavimo taksi sąskaitas. Globos įstaigų gyventojai, gaunantys socialinę paramą, atleidžiami nuo prisidėjimo už naudojamą paslaugą. Kitų bazinių socialinių paslaugų ir išmokų gavėjai turi primokėti 1,53 EUR už kiekvieną kelionę. Nuo 9-os kelionės taikoma 3,50 EUR priemoka, nuo 17-os kelionės – 7 EUR. Visi kiti paslaugos gavėjai moka 2,05 EUR už kelionę, nuo 9-os kelionės taikoma 5 EUR priemoka, nuo 17-os kelionės – 10 EUR (13 str. 1–3 dalys).

Asmenys, kurie naudojami taksi paslaugomis ir yra atleisti nuo asmeninio prisidėjimo, išlaidas apmoka patys, o už tam tikrą mėnesį pateiktus kvitus iki 125 EUR mokama kompensacija (13 str. 4 d.). Asmenys, gaunantys socialinę paramą, bazinę socialinės apsaugos išmoką ir kt., kurie naudojami taksi paslaugomis, privalo mokėti iš anksto. Atskaičius fiksuotą 20 EUR asmeninio prisidėjimo priemoką, jiems skiriama iki 125 EUR subsidija už tą mėnesį pateiktus taksi paslaugų kvitus (ne daugiau kaip 145 EUR) (13 str. 5 d.). Vartotojai, kurie naudojami taksi paslaugomis ir moka visą 40 EUR priemoką, už pateiktas taksi sąskaitas iš viso gali gauti ne didesnę kaip 165 EUR kompensaciją (13 str. 6 d.). Jei transporto priemone važiuoja daugiau nei vienas asmuo, už kiekvieną papildomą kartu vykstantį asmenį taikomas 2 EUR mokestis (13 str. 7 d.). Jei išvažiuojama už Berlyno žemės ribų, taikomas papildomas 3 EUR mokestis (13 str. 8 d.). Už paslaugos atšaukimą kelionės dieną (dėl kliento atsakomybės) taikomas 2,05 EUR mokestis. Nesumokėjusiems asmenims apribojama galimybė naudotis paslauga, kol padengiamas įsiskolinimas. Nuolat keliones atšaukiantiems, nesumokantiems asmenims gali būti iki 2 mėnesių taikomas laikinas draudimas naudotis paslauga, vėliau – naudojimasis paslauga gali būti sustabdytas neterminuotai (13 str. 9 d.).

Norint gauti kompensaciją už naudojamą pritaikyto taksi paslaugomis, reikia pateikti prašymą ir kvitus už paslaugas. Kvitai privalo būti originalūs, juose turi būti nurodyta paslaugas suteikusių verslininko tapatybė, adresas, leidimo numeris, maršrutas (pradžia ir pabaiga), tarifas, kelionės data ir vairuotojo parašas⁹⁴.

Kasdienės pagalbos paslaugos yra skirtos ilgalaikės slaugos reikalingiems asmenims prižiūrėti ir jiems padėti, t. y. kuo savarankiškiau tvarkytis kasdieniame gyvenime ir palaikyti socialinius ryšius, taip palengvinant krūvį juos prižiūrintiems asmenims. Kiekvienas asmuo, gaunantis ilgalaikę slaugą namuose, turi teisę į 131 EUR / mėn. išmoką. Ši išmoka, be kita ko, gali būti naudojama apmokėti už kasdienės pagalbos paslaugas, kurias pripažįsta Berlyno žemė (reikalavimus reglamentuoja atskiras teisės aktas).

Kasdienės pagalbos paslaugas teikiantys savanoriai ir pagalbininkai yra apmokyti atsižvelgti į konkrečius priežiūros reikalaujančių asmenų poreikius. Į priežiūrą orientuotas paslaugas apima palydėjimas, įtraukimas ir kt. veikla grupėse ar namuose. Kitos paslaugos padeda kasdieniame gyvenime, pavyzdžiui, pagalba tvarkant namus, individualizuota pagalba namuose, judant ir pan.

Berlyne taip pat galima pasinaudoti galimybe gauti išmoką, skirtą teikti pagalbą kaimynystėje. Ši priemonė leidžia geriau pritaikyti paramą prie Berlyne gyvenančių slaugomų asmenų poreikių ir panaudoti pagalbos teikimui kaimynystėje skirtai savanorių teikiamai pagalbai finansuoti.

Pagalbai kaimynystėje taikomi šie reikalavimai:

- pagalbos teikėjai turi būti pilnamečiai asmenys (18 metų ar vyresni);
- jie negali gyventi tame pačiame namų ūkyje kaip ir paramą gaunantis asmuo;
- jie negali būti su tuo asmeniu susiję giminystės ar santuokos ryšiais, negali būti oficialūs to asmens slaugytojai;
- teikiamos pagalbos paslaugos turi būti nereikalaujančios specialios kvalifikacijos ir gali būti teikiamos ne daugiau kaip 2 slaugomiems asmenims;
- pagalbos teikėjai kaimynystėje privalo išklausti 6 valandų trukmės mokymų kursą (jeigu pagalbos teikėjas yra baigęs nustatytą slaugos kursą ar turi slaugos, socialinio darbo kvalifikaciją, jis privalo išklausti 2 valandų trukmės informacinį kursą)⁹⁵.

Tėvai, auginantys vaiką (-us) su negalia, gali pasinaudoti galimybe gauti laikinosios priežiūros (*Verhinderungspflege*) išmoką. Ši išmoka skirta suteikti slaugančiajam asmeniui atokvėpį, t. y.

⁹⁴ *Schwerbehinderung - Taxiquittungen für Sonderfahrdienst einreichen:* <https://service.berlin.de/dienstleistung/326552/>

⁹⁵ *Angebote zur Unterstützung im Alltag:* <https://www.berlin.de/sen/pflege/pflege-und-rehabilitation/pflege-zu-hause/angebote-zur-unterstuetzung-im-alltag/>

laikinais atleisti jį nuo slaugos pareigų. Tai lėšų suma, kurią slaugomas asmuo gali panaudoti apmokėdamas už pakaitinį slaugytoją tuo metu, kai nuolatinis šeimos narys slaugytojas negali atlikti savo pareigų. Šeimos narys slaugytojas gali, pavyzdžiui, susirgti, turėti darbo įsipareigojimų, norėti atostogauti ar užsiimti laisvalaikio veikla. Laikinoji priežiūra gali būti teikiama kelias valandas, dienas ar savaites. Nuo 2025 m. liepos 1 d. suteikiama teisė į iki 8 savaičių trukmės laikinąją priežiūrą per kalendorinius metus (trukmė priklauso nuo to, kas teiks laikinąją (pakaitinę) priežiūrą: artimi gimimai ar kartu gyvenantys asmenys, ar tolimi gimimai, pažįstami, paslaugų teikėjai). Nuo 2025 m. liepos 1 d. bendra maksimali metinė suma, skiriama laikinosios priežiūros ir trumpalaikės globos išmokoms, sudaro 3 539 EUR per kalendorinius metus⁹⁶.

⁹⁶ *Respite care allowance – giving family carers a short break*: <https://gesund.bund.de/en/verhinderungspflege>